

III

3965

CUM S'AR PUTEA ÎNTOCMI MAI BINE

Asociațiunile de Meseriași

DE

N. ROMANESCU

Deputat și Primar al orașului Craiova.

CRAIOVA

Tipografia N. I. MACAVEI, Str. Madona-Dudn, No. 35.

1902

Am găsit oportun să dau publicității câte-va discursuri, rostite de mine cu ocaziunea discuțiunii legii meseriilor, creștind că e bine ca, încă de acum, opinia publică să aibă o discuție importantele puncte ce prezintă marea chestiune socială a întocmirii **asociațiunilor libere** de muncitori și să pregătească, ast-fel de timpuriu, îndreptarea unei legi de dreptăți, cred, cu oare-care grăbire.

N. Romanescu.

DISCURS

Rostit în discuțiunea generală a Legei Meseriilor

(Sedința Camerei de la 16 Februarie 1902).

Domnilor Deputați,

Cestiunea asociațiunilor sau uniunilor profesionale, a sindicatelor, a corporațiunilor este una din cele mai importante, dar, tot de odată, din cele mai complexe, din cele mai grele cestiuni din câte a fost rezervat epocii noastre să resolve.

Lumea modernă, — și mai întâiu Franția, — a crezut că poate deslega problema muncii prin libertate. Însă, desființând vechile corporațiuni, cădute în decadentă și devenite o stavilă pentru progres, fără a le înlocui cu o nouă organizație, Constituanta din 1789 a comis o greșelă a căreia consecințe le-au suportat multă vreme clasele muncitoare. Căci, dacă regimul libertății muncii, favorizat prin noi și puternice mijloace de producțiune, a adus o enormă dezvoltare a bogăției publice, el n'a știut să asigure repartițiunea ei în mod mai echitabil.

Ast-fel, — chiar în țările cari s-au bucurat de libertatea de a se întruni, de libertatea de a se asocia, — pe la finele vécului trecut, mai în totă Europa, situațiunea muncitorilor s'a găsit de odată foarte precară și a mers agravându-se zilnic prin regimul individualismului excesif, prin transfor-

marea continuă a sistemelor de muncă, prin creațiunea marilor căi de comunicație, prin aglomerațiunea atelierelor, prin concentrațiunea capitalurilor, prin sporirea extraordinară a societăților anonime, prin introducerea machinismului, în fine, prin nimicirea micii industrii, repede strivită de marea industrie.

Spre a găsi un regulator mai echitabil în relațiunile dintre capital și muncă, încă de mai mulți ani este o tendință de a se reclama intervențiunea puterilor publice, fie pentru reglementarea duratei și condițiunilor muncii copiilor, femeilor și adulților, fie pentru a garanta repaosul dominecal, fie pentru a cere instituțiunii de asigurare în contra accidentelor, a maladiilor, a bătrânețelor, fie, în sfârșit, pentru a lua ôre-cari măsuri de natură a împedecca peirea regimului industriei domestice.

Dar e necesar a se observa că partisanii intervențiunii Statului nu cer, în deobște, alt-ceva puterilor publice decât să garanteze, în măsurile posibile, dreptul muncitorilor la o existență normală, conform cu natura lor fizică, intelectuală și morală.

Imensa majoritate a partisanilor intervențiunii Statului nu înțelege mai de loc să substitue acțiunea Statului acțiunii necesare și fecunde a individului.

Ca să trăească, omul trebuie să muncască; mai nimeni nu se poate sustrage de la această lege primordială.

Și dacă muncitorii pot să pretindă, în mod legitim, de la puterile publice să 'i susție, recunoscând, respectând drepturile lor, apoi ei nu trebuie să uite că îmbunătățirea sôrtei lor, ascensiunea lor socială este în mâinile lor, nu depinde de cât de sfortările lor personale.

Mijlocul, însă, cel mai priincios pe care 'l posedă muncitorii ca să apere interesele lor, este, de bună sémă, asociațiunea, gruparea profesională, care, de și nu represintă soluțiunea tuturilor dificultăților, este cel puțin un punct de plecare.

Gruparea profesională, dacă nu va da pâine tuturilor care o cer, va putea, totuși, alcătuită în ore-care condițiuni, da tuturilor patronilor și lucrătorilor sentimentul disciplinei și al datoriei, va reduce aria de dispersiune a proletariatului și îi va procura un element de stabilitate, care până aci îi lipsea.

Între individ, prea slab prin izolarea sa, și Stat, prea unitar, trebuiesc puteri libere și moderatoare, servind de forțe regulatoare a societății noastre, trebuiesc organisme sociale care să fie pentru muncitor un rézim și un refugiu. Numai creând aceste organisme pentru apărarea intereselor profesionale se poate organiza, din toate punctele de vedere, educațiunea tehnică, asistența, conciliațiunea, informațiunea, cooperațiunea.

Totuși, libertatea și dreptul comun nu sunt suficiente, pare-se, pentru întemeierea solidă a acestor asociațiuni.

Ele au nevoie, ca să atingă scopul lor, de personificația civilă și aci e rolul Statului de a interveni, de a le-o acorda.

A da libertății de asociațiune un complement eficace, proclamând personificația civilă a lucrărilor care se formează pentru comunitatea intereselor și a aspirațiunilor lor, a asigura, în general, condițiunile cele mai favorabile muncii: iată, gândesc, desideratul de împlinit, iată soluțiunea

În realizarea acestui scop cred că noi nu trebuie să depășim măsura. Să dăm individului prin ajutorul pârghiei asociațiunii, mijlocul de a-și spori activitatea, de a-și ameliora sorta, dar să ne ferim de a ajunge la absorbițiunea ființei sale morale. Legiuitorul nu ar trebui, socotesc, să piardă nici odată din vedere marele principiu al respectului libertății individuale.

Asociațiunea nu este, la urma urmelor, de cât prelungirea libertății individuale, cu acest înțeles ca asociațiunea să secondeze libertatea individuală, să înlesnască mai mare extensiune a activității sale, să asigure eficacitatea sforțărilor sale.

Ceea-ce nu se p te admite este ca asociațiunea să ajungă la un fel de supresiune a individului.

Domnilor, s'a zis că legile trebuese să fie a a de proprii poporului pentru care sunt întocmite, în c t e un f rte mare hazard c nd legile unei na iuni pot conveni altei na iuni. Totu i, desvoltarea industriei moderne a creat în t te  rile *acelea i condițiuni de muncă*  i a făcut să nască pretutindeni *acelea i rele sociale*. *Ac sta ne explică faptul, demn de notat, că legislațiunea în materie de protec iune a muncitorilor urm z  în t te  rile o evolu iune identică.  i fiind că industrialismul este prin firea sa, ca un fenomen interna ional, măsurile legislative a destinate a repara neajunsurile ce el cauzez  tind  i ele a fi de ordine internațională.*

A a, identică tinde a fi, la t te popórele, pornirea în materie de organizare a grupărilor profesionale, adică: pe tot locul se cere, la baza întocmirii lor, libertatea.

Dupe cum se roste te chiar autorul francez, d. Boncour, pe care d. ministru 'l cit z  în notele care  nso esc proiectul d-sale de lege. „Num i cu un federalism economic, *av nd la bas  grupări libere*, interesele superioare ale progresului economiei sunt pe deplin salvardate”.

Dar, pentru organizarea asociațiunilor profesionale în  tera n str , domnilor, în proiectul propus de d. ministru, principiul libert tei, se găsesce,  re, la baza acestor asociațiuni profesionale? Nu, ei obligativitatea, sila. Apoi, domnilor, e evident că sila p te să adune la o laltă  men , precum ar aduna alte fiin e, dar că num i libertatea p te să 'i asocieze fr tesce  i cu folos pentru ei.

Invinuirea care o aduc proiectului d-lui ministru este că, dacă ar fi votat a a cum este prezentat, dacă ar ajunge să devie o lege, eu obligativitatea pentru organiza ia corporațiilor, cu certificatul pentru lucrător, cu delegatul permanent al guvernului în mijlocul corporațiunii, cu persoana civilă f rte restr ns , nu ar mai fi o lege nici de

mocratică, nici liberală chiar, dar o lege reacţionară, rău chibzuită, care ar aduce tocmăi contrariul rezultatelor la care pôte, se aşteptă d-sa.

Acum, la discuţia generală, cred că nu e nevoie să insist asupra inconvenientelor cari lesne se pôte prevedea că vor isori din principiul obligativităţii.

Maî departe, în discuţia proiectului de lege, voiû reveni şi voiû stărui cu amănunte pentru a căuta să vë conving, domnilor deputaţi, despre neajunsurile ce pôte pricinui acest nenorocit principiu al obligativităţii şi din punctul de vedere social şi din punctul de vedere economic. Voiû căuta să stabilesc dacă acum, în greaua stare de strîmtoare în care ne găsim, era momentul oportun să se creeze în bloc monopoluri pentru producători, cu apăsarea netăgăduită a bugetului nostru al tuturilor, dar şi a celor maî mici consumatori chiar şi tocmăi pentru obiectele indispensabile vieţii.

Argumentele, sunt sigur, nu 'mî vor lipsi. Ideia corporaţiunilor obligatorii a încolţit, în vécul trecut, în mintea a câtor-va legislatori reacţionari din Austria, cum e prinţul de Lichtenstein, contele Egbert de Belcredi, contele Blome, căci, în Germania, cu tôte silinţele a altor reacţionari, cum e abatele Hitze, von Kleist-Retzow, Ackermann şi alţii, nu a putut isbuti, şi nicăeri, apoi, absolut nicăeri, în tot restul Europei, nu s'a manifestat măcar.

Astă-dî dupe opt-spre-dece ani, experienţa e făcută în Austria, în Ungaria; şi experienţa condamnă corporaţiunile obligatorii, a căroră aboliţiune se cere deja de mult. D-nu ministru, ţinând sêma că politica este o sciinţă experimentală *per excellentiam*, ar fi putut să se călăuzescă de datele exacte şi concludante ce s'aû căpătat în acastă privinţă şi pe care, în parte, chiar eu 'mî-am permis a i le comunica.

Un cugetător englez exprimă, într'una din scrierile sale, părerea de rău că ómenii de Stat nu pot să verifice în deajuns dacă aû atins cum-va scopul urmărit în calculele lor, ori dacă s'aû depărtat mult de el. Schimbările sociale

—observă acest cugetător—sunt prea încete și prea complicate pentru ca să se pôtă stabili o comparație precisă între rezultate și prevesiuni.

Acêsta este adevêrat mai în tot-d'a-una. Dar, sunt epôce unde legea causalității accelerează mersul ei, unde consecuentul, cum ar dice filosofi, urmăzeă așa de aprôpe antecedentul, în cât mai se confund împreună. Noi trăim într'o ast-fel de periódă, unde ideile și faptele puse în mișcare fac să se parcurgă de dece ori mai repede etapele.

De acea, tocmai, d-nu ministru ar putea, ascultând mai de aprôpe învățămintele cari sunt de cules din experiența făcută chiar de Statul vecin, pe care voește să'l copieze, să evite muncitorilor români dezastrósele înrîuriri cari au isvorit pentru muncitorii austro-maghiari din principiul obligativității, aședat în legile de la 1883 și 1884, să renunțe la acest nenorocit principiu, ceea-ce n'ar împedeca ființarea restului legel, pe care, atunci, mulți din colegii noștri și eă, fôrte voios am vota-o.

Noi voim pentru muncitorii români o formă de asociațiune recunoscută și personificată. Dar, tot de odată, cu libertatea pentru grupare, pentru asociațiune, voim libertatea pentru individ care face parte din asociațiune, în sensul acesta că nu admitem ca asociațiunea să se substitue muncitorilor și, în loc de a mări forța, spornicia muncel lor, să le ia locul, suprimând inițiativa lor și lipsindu-i, în parte, de beneficiul exercițiului profesiunilor lor.

Iată, dupe noi, o soluțiune adevêrat liberală, adevêrat democratică.

Așa dar, în numele libertăței individuale, întărită prin asociațiune, reclamăm o măsură prin care nu numai să se însemne un pas în legislațiunea noastră socială, dar încă să se creeze o operă vrednică de o Cameră liberală și care nu înțelege a renunța la tradițiile ei. (Aplause).

În ordinea economică ca și în ordinea politică, privilegiu nu mai pôte fi. Repudiăm, deci, privilegiul. (Aplause).

Ast-fel, ceea-ce dorim să înălăturăm este opresiunea, exploatațiunea, negațiunea libertății individuale. Ceea-ce, de acord cu d. ministru, am fi fericiți să căpătăm de la d-văstre d-lor deputați, ar fi syndicatele, uniunile profesionale, esențialmente libere, dar francamente protegiate.

În alte țări, domnilor, legile pentru organizarea muncii meseriașilor, concepute într'un spirit cu totul altul de cât acela al legilor austro-maghiare, au venit dinaintea Parlamentelor după lungi cercetări, care au durat ani de zile, fruct al unui studiu matur, a unei adânci convicțiuni a multor colaboratori, lăsați liberi și neimpresionați de nimeni din afară în munca lor.

Legea organică care suntem chemați în grabă să o dăm țerei noastre atinge cele mai serioase interese în ordinea economică și socială și poate fi hotăritoare, pentru decenii, în sfera muncii la noi.

Asociațiunea profesională liberă este una din cele mai bune căi pe care un liberalism luminat și preocupat de viitor o poate deschide mișcări sociale.

Să o deschidem largă. Să ascultăm inspirațiunile cele mai generose, căci e vorba, domnilor, de sorta muncitorilor o parte așa de interesantă a poporului nostru.

Neapărat că chiar printr'o lege liberală, — cum o voim, — nimeni nu se poate aștepta să vadă schimbându-se repede condițiunile de existență a poporului muncitor de prin orașele noastre. Când va avea în mâinile sale acel instrument de emancipațiune, care se chiamă asociațiunea liberă, sindicatul, va fi nevoie, — ca să profite pe deplin de el, — să arate mult spirit de inițiativă, multă înțelepciune, multă activitate, multă energie.

Dar îi vom fi dat esențialul: mijlocul de a se ajuta singur. Și va fi o mare operă și un mare bine, căci vom fi făcut să apară și pentru nămul nostru mai frumoasă, cuceritoare a inimilor și a inteligențelor, anunțătoare a unui viitor mai bun, ideia modernă a demnității și a nobleței muncii. (Aplause prelungite).

Condițiunea lucrătorilor străini în Romania

Asupra articolului 4 din lege, al cărui text este următorul:

Art. 4.—Străinii spre a fi admiși, conform condițiunilor acestei legi, la exercițiul unei meserii, vor trebui să dovedescă că există în țara lor dreptul de reciprocitate pentru Români.

În lipsă de o asemenea dovadă, ei vor trebui să obțină autorizațiunea prealabilă de la Camera de comerț și industrie.

Presenta lege nu derogă întru nimic la convențiunile internaționale în această materie.

Străinii întrebuințați la o întreprindere ôre-care, pentru ver-una din meseriile prevădute la art. 1, în baza unui contract anterior legii de față, sunt scutiți pe tot timpul duratei acelui contract, de condițiunile prescrise de această lege.

(Ședința Camerei de la 20 Februarie 1902)

Domnule Președinte,

Domnilor Deputați,

Am luat cuvântul ca să cer, să capăt o lămurire asupra articolului 4 din proiectul de lege care este în discuție.

Articolul 4 zice că „străinii cari vor să exercite o meserie, vor trebui să dovedescă că există în țara lor dreptul de reciprocitate pentru Români“.

Prin ce ar trebui să se dovedescă de un străin, ca să pôtă exercita o meserie în țara noastră, că și noi, Românii avem dreptul de a exercita aceeași meserie în țara sa?

Neapărat, prin tratatele de comerț, cari ar stabili acest drept.

Dar, în realitate, cum stau lucrurile? Cu câte țări,

cu care țări avem încheiate tratate de comerț în care se stipulează că se acordă Românilor dreptul de a exercita meserie? Sau mai bine zis, există cu vre-o singură țară, până astă-dî, vre-un asemenea tratat?

Am luat ore-cărî informațiuni de la d. secretar general al ministerului de externe în această privință. Dupe câte am aflat, dupe câte știu, nu există încă în nici unul din tratatele noastre de comerț o clausă asigurând Românilor dreptul de a exercita meserie în diferită țări cu care avem aceste tratate.

Atunci, ce se va întîmpla, domnilor, la punerea în aplicare a acestei legi, când vom avea cum-va nevoie să recurgem la lucrători străini, în interesul tocmai al bogăției noastre publice.

Datî-mî voie să aleg un exemplu.

Sunt mulți Români cărî au luat, în acești din urmă ani, în explotare de la Stat cariere de piatră, cariere în cari ei întrebuintează aproape exclusiv numai lucrători italieni.

Și cu drept cuvînt, Italienii, frații noștri de sînge, au, încă de secole, o aptitudine particulară de a lucra piatra, precum sunt și așa de dibaci zidari, în cât sunt preferați adesea, în ori-ce țară fie, chiar lucrătorilor pămîntenî. Mulți din noi își pot aduce aminte, bunăoară, cum în urma războiului cu Franța, când Germanii au hotărît să întrebunțeze parte din miliardele luate ca îndemnisare în construcția fortărețelor, Italienii au fost întrebunțați pe tot locul în Germania ca să construiască aceste fortărețe.

Ei bine, inchipuți-vă că îndată dupe punerea în aplicare a legii, aprîpe de o carieră a Statului, exploatată de un Român, într'un oraș, s'ar găsi un număr de 50 de meseriași de ori-ce meserie, între cari ar fi și două, trei cioplitori de piatră ca să constitue, îndeplinind toate cerințele legii, o corporațiune.

A doua dî, exploatatorul carierei, negăsind în corporațiunea întocmită numărul de lucrători necesari și capabili,

cum ar mai putea ore să recurgă la Italiani? Cu Italia nu avem nici un tratat care să recunoască Românilor dreptul de a exercita pe pământul Italiei profesiunea de cioplitori de piatră. Pe de altă parte, breasla, corporațiunea fiind obligatorie,—o dată formată,—pentru ori-ce lucrător de ori-ce meserie, de ori-ce naționalitate, Italianii, de și veniți vremelnicește în țera noastră, ar trebui să intre mai întâiu în corporațiune, ca să pôta fi admiși să lucreze. Dar, ca să intre în corporațiune, li s'ar cere, înainte de toate, dupe dispozițiunile de mai jos ale legii un certificat de capacitate. Apoi, acest certificat nu există la Italiani, cum nu există nici la Germani.

D. B. M. Missir, ministru de Domenii: La 1897 l'au primit și ei.

D. N. Romanescu: Regret că sunt obligat să răspund d-lui ministru al Domeniilor că Germanii nu au primit nici o dată în legislațiunea lor certificatul de capacitate, *befähigungsnachweis*. Sper că cunosc în această materie legislațiunea germană tot așa de bine, ca și d-sa. Am citit legea de la 1897. Nici în legea de la 1897, nici aiurea nu am vădut vorbindu-se de certificatul de capacitate. Ași vrea să știu ce text a putut citi d-sa. Să'mi permită onor. d. ministru al domeniilor să'î reamintescă că nu numai că certificatul nu există la Germani, dar că cu toate efortările grupului catolic, guvernul s'a opus categoric înființării lui și că, la anul 1893, ministru de comerț, d. de Berlepsch, dicea, chiar, într'o circulară, că pretențiunea de a face să depindă dreptul de a exercita o meserie de certificatul de capacitate este incompatibilă cu starea actuală a dezvoltării economice, și, prin urmare, irealisabilă.

Așa dar, spre a reveni la lucrătorii noștri italieni, ce se va face cu ei? Fi-vor ei excluși din corporațiuni, fiindcă nu posed certificate, ei cari sunt admirabili lucrători, lucrători de frunte din tată în fiu? Nu e isbitor faptul că sunt lucrători pe cari noi nu'î avem în țeră, cari ne pot

servi de educatori și cari vor fi loviți prin măsurile ce li se cer prin lege, cum e certificatul și altele? Și fi-vom nevoiți să primim în corporațiunile noastre, — exclusând pe orî-ce alți lucrători străini, — numai pe cei din Austro-Ungharia și pe cei din Rusia, singurele țări unde există certificatul de capacitate?

Cestiunea este din cele mai delicate și înțelegeți bine, domnilor, că nu voiă să insist ca să nu sgândăr eu lucrurile.

Socotesc însă, că din cauza independenței internaționale în care se găsesc mai toate branșele de producțiune, legislațiunea industrială a unei țări nu pôte să fie cu desăvîrșire autonomă, nici să evolueze liberă, dupe placul ei. Și ar trebui, de bună sêmă, tocmai acum când legiferăm ca să organizăm munca pentru artizanii noștri de prin orașe, când e nevoie să ne îngrădăm mai bine pentru a întemeia pe pămîntul nostru diferite industrii, care ne-ar permite să fim în rînd cu alte națiuni, să nu perdem din vedere că unele dispozițiuni prea drastice din legislațiunea noastră, nu numai nu ar ajuta dezvoltarea noastră economică, dar încă ne-ar jigni, pôte, mult pe viitor.

Eû rog pe d. ministru al domenîilor și pe d. raportor să bine-voiască a ne da lămuriri, a ne spune ce gîndesc în privința nedumeririlor ce arătaiu și pe cari sciû că mulți dintre colegii noștri le împărtășesc.

Ocrotirea muncii copiilor și a femeilor lehuze

Asupra Art. 16 din lege, al căruia text este următorul:

Art. 16.—Copiii cari n'au împlinit 12 ani, nu pot fi primiți ca elevi.

Cu toate acestea, se poate face excepțiune, cu autorizațiunea Camerei de comerț și industrie.

În meseriile însă cari pot fi vătămătoare sănătății, sau nepotrivite cu forțele fizice ale copiilor, aceștia nu vor fi primiți ca elevi de cât de la 14 ani împliniți.

(Sedința Camerei de la 20 Februarie 1902)

Domnilor Deputați,

Art. 16 din proiectul de lege prevede că copiii pot fi primiți ca elevi la patroni încă de la vârsta de 12 ani, și, în unele cazuri, cu autorizațiunea Camerei de comerț, chiar înainte de această vârstă.

Am vădut de-ună-dă, cu plăcere, cum d. Diamandi, care voește să ne aducă contingentul său de cunoștințe exacte în sociologie, ne reamintea unele din înțeleptele măsuri ce Statul ia, încă de mult, în țările apusene, pentru a ocroti mai cu seamă pe aceia ce nu se pot ocroti singuri, cum copiii și femeile. Și cunosc orașe în țară, în care autoritățile municipale nu au așteptat promulgarea unei legi pentru a reglementa condițiunile de vârstă a ucenicilor angajați de patroni în ateliere. Așa, pe când era primar al Craiovei d. Nicolaid, mi se pare, s'a interzis, printr'o ordonanță, tipografilor și altor meseriași de a primi ca elevi pe copiii cari n'ar avea 14 ani împliniți și n'ar poseda certificatul de

patru clase primare. Tocmai de aceea, mă mir foarte mult cum d. ministru și comitetul delegaților au lăsat în lege această dispozițiune periculoasă, care ar permite meseriașilor patroni să aibă elevi chiar mai tineri ca 12 ani.

Sunt țări, în adevăr, ca Spania, unde limita de vârstă, în această privință, este fixată la 10 ani. Dar aceste țări nu s'au îmbogățit, cu totă munca prematură a copiilor. Sunt pe cea din urmă treptă din punctul de vedere economic.

Sunt alte țări, din potrivă, — și dintre cele mai prospere, — ca Anglia, de exemplu, unde neconținut s'a luptat ca limita de vârste să fie de 15 ani și poprită să fie, până la acea epocă, orîce activitate a copilului în domeniul producțiunei.

În congresul protecțiunei muncitorilor de la Zürich, din August 1897, s'a și admis, cu mare majoritate, ca munca ucenicilor să fie în deobște interzisă înainte de 15 ani împliniți, în meserii, în industria domestică, în fabrici și în agricultură.

Acésta implică neapărat ore-cum frecventarea unei școle primare complementare, sau populare, sau profesionale, până la vârsta de 14 ani. Dar cu organizarea unor asemenea școle nu se ocupă, ore, tocmai în momentul acesta, onorabilul d. ministru al instrucțiunei publice?

De altmintrelea, un foarte distins profesor de la Universitatea din Bruxelles, tot odată membru în Parlamentul belgian, d. Hector Denis, examinând partea biologică a cestiunei sociale, explică, cu ajutorul cifrelor și datelor pozitive, că eficacitatea productivă a diferitelor națiuni este intim legată cu regimul lor, cu *Standard of life* al lor, cu starea lor de nutrițiune.

Și dacă e dovedit că alimentațiunea insuficientă, excesul de muncă, oboséla pune pe un adult în stare de inferioritate față cu un alt adult, cum să nu fie evident că munca prematură și exagerată a copilului vatămă dezvoltarea sa organică, ține în loc creșterea corpului său, pe care 'l face

neapt de a lupta contra germenilor diferitelor maladii, precum are, tot-odată și o rea înrîurire asupra inteligenței sale?

Din grija pentru copii s'a născut în mod firesc chiar chestia protecțiunei lucrătorilor de orî-ce vîrste. Așa, cea d'întîi dispoziție umanitară în ocrotirea muncii, s'a prescris, toemai pentru ei, încă de la 1850, în Anglia, când ziua de muncă pentru femei și copii s'a fixat la 10 ore.

Dar, chiar în țările unde legislațiunea muncii a fost mai încetă, cum e, de exemplu, Franția, preocuparea legiuitorilor este în primul rînd pentru copii, pentru minori și pentru femei. Așa, în urma legii de la 1892, care hotărește limita vîrstei la 13 ani, s'a stabilit pentru contractele între ucenici și patroni, ca în nici un cas, copiii până la 18 ani, să nu fie supuși să tragă o greutate mai mare ca 130 kilograme,— în care intră și vehiculul.

Greutățile pe care le e permis patronilor să lase pe copii să le împingă, cu ajutorul unor mici căruțe, sunt:

Pentru fete, mai mici de 16 ani, 30 kilograme.

Pentru fete, de la 16 la 18 ani, 50 kilograme.

Pentru băieți, mai mici de 14 ani, 35 kilograme.

Pentru băieți, de la 14 la 18 ani, 60 kilograme.

Iar, despre greutatea duse pe cap, pe umeri, pe brațe sau cu spinarea, limitele sunt următoarele:

Pentru fete, până la 16 ani, 5 kilograme.

Pentru fete, de la 16 la 18 ani, 10 kilograme.

Pentru băieți, până la 14 ani, 10 kilograme.

Pentru băieți, de la 14 la 18 ani, 15 kilograme.

Și pentru orî-ce abatere de la aceste prescripțiuni, din partea patronilor, sunt prevădute amenzi.

Apoi, credeți d-văstre, domnilor, că s'ar fi reglementat în alte țări, în mod așa de minuțios condițiunile de muncă pentru copii, dacă pericolul de a întrebuința copiii în industrie nu ar fi părut evident legiuitorilor? Și nu găsiți că e excesiv să lucreze un copil în ateliere de la vîrsta de 1 ani, și încă 10 ore, atunci când organismul său

precum
ale?

chiar
cea
pres-
l diua

t mai
rilor
mei.

rstei
și
fi
—

pe

te

d'abia începe a se desvolta, când scheletul său nici bine format nu e?

În proiectul de lege ce se prezintă desbaterilor d-vos-tre, sunt, negreșit, unele meserii în care munca poate să fie pentru copii prea tineri nu numai dăunătoare, dar și funestă. Ast-fel, în meseria de căldărar, ori de ferar, colona verte-brală a copilului poate devia. Ast-fel, iară, în meseria de boiangiu, de vopsitor ori de tipograf, copilul, încă foarte șu-bred, poate mai lesne să fie intoxicat.

Asemenea și pentru fete, în meseriile de brodistă, de floristă, de cusătoră, nevoia de a lucra în spații mici și rău aerate, cu corpul încovoiat, ar putea să cauzeze ti-nerelor lucrătoare diferite maladii de care ar avea să se re-simtă mai târziu într-o vârstă mai înaintată.

S'a reamintit, aici, cum d. general Lahovary, cu ocazia unei recrutări, a observat scăderea repede a taliei la tinerii noștri. Nu era nevoe a se învoca autoritatea d-lui general Lahovary. Cea mai mare parte dintre noi, în această Cameră, a putut observa acest început de degenerare al rasei de veri-o două-deci de ani încôce.

Acésta trebuie să ne preocupe serios.

Și în Germania, în adevăr, tot cu ocazia recrutărilor, câți-va generali au început să semnaleze, pe la 1828, îm-păratului Friederich Wilhelm, cum, în provinciile industriale, recruții nu erau destul de apți pentru serviciul militar, fiind istoviți de o muncă excesivă, ceea ce a înlesnit împăratului privilegiul de a pune, dece ani mai târziu, bazele unei legi de ocrotire a muncii.

Iar noi, când știm că descrescerea populației pe alo-curea, sau slaba creștere mai în totă țera noastră, e un fapt constatat de decimii de ani, când știm că mortalitatea infan-tilă este enormă, pentru ce am esita, domnilor, de câte ori ne este în putință, să luăm ori-ce măsură care ar asigura condițiuni mai bune de dăinuire a generațiilor viitoare?

În legătură cu această mortalitate prea mare a tinerilor

copii, cu această slabă creștere a populației noastre, este și chestia femeilor însărcinate, ocupate în micile industrii, chestie de care a vorbit d. Diamandi la discuția generală și asupra căreia am avut onoarea să presint o propunere d-lui ministru de domenii, când am fost chemat să discut proiectul de lege în comitetul delegaților.

Propunerea mea, amendamentul meu, 'și are locul la însuși articolul care e în discuție acum.

Domnilor, mai în toate țările din Europa, nu începe îndoială, astăzi, că femeile care muncesc, fie în industria mare, fie în industria mică, trebuie protegiate în mod special.

Deja de la 1877, în ceea ce privește femeile însărcinate, legea elvețiană asupra muncii în fabrici prevedea că ele nu pot fi admise să muncască de cât șase săptămâni după naștere.

Mai apoi, 'și-a însușit aceste dispozițiuni legislative congresul pentru protecțiunea muncitorilor ținut la Zürich în 1897, congres la care au luat parte delegații tuturor țărilor din Europa, dar la care noi nu am fost reprezentați, cum nu suntem, de altminteri, reprezentați nici odată la nici un congres de acest fel. Congresul de la Zürich a cerut o legislațiune protectoare eficientă pentru toate lucrătoarele, fie în industria mare, fie în industria mică, fie în meserii, fie în comerț, fie chiar în industria domestică; a cerut ca, înainte și după naștere, lucrătoarele să nu poată să fie ocupate în profesiunea lor în timp de opt săptămâni, dintre care șase cel puțin după naștere.

S'a observat, domnilor, în Elveția, în timp de mai bine de 20 de ani de la punerea în aplicare a legii de care vorbim, că mortalitatea copiilor, precum și maladiile femeilor, au mers scădând mereu.

Să bine-voiască d-nul ministru al domeniilor, să bine-voiți, vă rog, și d-văstre, domnilor deputați, ca aceste dispozițiuni protectoare, care sunt absolut necesare și a căroră

aplicație a produs aiurea rezultate excelente, să figureze și în legea noastră. Nu e, ôre, evident că e o măsură foarte înțeleptă, foarte patriotică, să protegiăm cu o grijă particulară pe femei în momentul când îndeplinesc funcțiunile cele mai importante ale existenței sale, în momentul gestațiunei și a născerei?

Să acordăm femeilor repausul firesc la care au drept, să 'l acordăm în interesul generațiunilor viitoare române. Acesta este sensul amendamentului meu.

Dar tot-d'o-dată să ducem mai departe limita de vîrstă la care copilul pòte munci în ateliere. Să diminuăm, pe cât vom putea, situațiunile precare pentru micul proletar, să 'l apărăm împotriva unei degenerescențe premature, să facem ast-fel ca generațiunea viitoare să fie solidă și sănătósă, în de ajuns ca să 'și împlinască destinele ei. (Aplause).

Pentru noi cestia creșterei și trăinicieii populației noastre este o cestie vitală. Trebuie să pregătim copiii ast-fel ca deveniți adulți, să fie capabili de a 'și servi cât de bine țera. Ceea ce dăm căpilului de astă-dî, 'l dăm bărbatului, soldatului român de mâine. (Aplause).

Domnul Președinte: Domnul Ministru al domeniilor are cuvîntul.

Domnul B. M. Misir, *ministru de domenii:* Domnilor deputați, ați vădut de ce sentimente umanitare a fost animată cuvîntarea propunătorului acestui amendament; dar are un singur cusur, că nu se potrivește la noi. De care femei vă ocupați? După proiect și femeile, ca și cei-alți meseriași, nu pot fi de cât maestre, lucrătore sau eleve. De care din ele vorbiți? De maestre? de lucrătore? de eleve?

Dacă sunt lucrătore sau eleve, ele au să aibă un contract. Să ne amestecăm noi în contractul lor? Sau dacă sunt maestre, să le spunem prin lege să nu mai lucreze atâtea săptămîni înainte și dupe născere?... Dar cine le va da mîncare în acest timp?

Domnul N. P. Romanescu: Casa de ajutor.

Domnul B. M. Misir, *ministru de domenii:* Casurile de carî vorbiţi d-văstre sunt așa de rări și de puțină importanță în cât nu e nevoie să fie legiferate.

Ceea-ce spuneţi d-văstre că a'ţi găsit în Elveția este privitor la fabrici și ateliere, și acolo trebuie să obligi pe fabricant; dar la industriile mici, casurile sunt foarte rări. Prin urmare este neoportun de a se introduce în lege aceste dispozițiuni. Când vom veni cu legea reglementării muncii la fabrici și ateliere, acolo vom prevedea toate casurile și vom reglementa și acest lucru.

Încă ceva, domnule Romanescu. Dacă a'ți fi citit art. 1 în întregul său, vedeți că ultimul aliniat exclude pe lucrătorii din fabrici de la aplicarea legii. Lucrătorii din fabrici sunt, e adevărat, supuși une-orî la muncă grea, dar aci nu e cazul.

Iată dar că confusia nu am făcut-o eu și nu voi să spun cine a făcut-o.

Domnul Președinte: Domnul raportor are cuvîntul.

Domnul I. C. Brătianu: Domnilor deputați, comitetul delegaților, cu toate că este de părerea domnului Romanescu, nu poate să primescă amendamentul propus, pentru că aliniatul cel din urmă de la art. 16 s'a făcut dupe propunerea domnului Romanescu. Prin urmare cestiunea vișteii este tranșată.

În cât privește cestiunea femeilor, ea este mult mai generală, și domnul ministru al domeniilor a luat angagiamentul că va veni cu o lege asupra protecțiunii muncii în toate ramurile industriei.

Prin urmare acest amendament s'a respins de comitetul delegaților.

Domnul Președinte: Domnul Romanescu își retrage amendamentul?

Domnul N. Romanescu: Nu'l retrag, domnule președinte.

Domnilor deputați, mărturisesc și eu că aici este o

urile im-este pe ari. a-trei su-ri. u-fa-ar să

confusiune, dar cred că pot adăoga, fără să froasez întru nimic pe onorabilul domn ministru de domenii, că confusiunea nu o fac eu.

Eū socotesc că d-sa m'a ascultat destul de bine: e de cređut, însă, că nu am isbutit să mă exprim destul de clar ca d-sa să mă înțelegă.

Eū am reamintit, domnilor, că Elveția, cea dintâi între toate țările din Europa, s'a gândit să ia măsuri ocrotitoare pentru sănătatea femeilor care muncesc în industrii, înscriind în legea de la 1877, că înainte și dupe nascere e rezervat femeilor un interval de opt săptămâni peste tot, în timpul căruia ele nu pot fi admise la lucru în fabrici. Însă, am mai đis că aceste măsuri salutare au fost adoptate și de Congresul din 1897 de la Zürich și a'și fi putut adăoga de cel din Paris din 1900, nu numai pentru lucrătorele din fabrici, dar pentru toate lucrătorele în general.

Și am conchis făcând apel la domnul ministru și la d-văstră toți, domnilor deputați, ca să înlăturăm deprinderea barbară de a lăsa să muncescă femeile, — sėrmanele lucrătore de prin atelierele de cusătorie, de florărie și altele, — chiar în timpul lehuzei. Am dat, adesea, exemplul Elveției, în această Cameră, fiind-că mi se pare că această țară democratică, umanitară între toate, este o țară admirabilă, un model ca Stat și că am avea mai mult de câștigat imitând Elveția de cât multe alte țări mai mari. Pentru mine importanța unei țări nu se măsoră după întinderea teritoriului său, nici dupe superioritatea numerică a populațiunei sale, ci dupe zelul ce arată a realiza îmbunătățirile și reformele a căror nevoie e simțită astă-đi, în mod simultaneu, pe tot locul, și care vor da în curând societăței moderne o fisionomie nouă.

Dar mi s'a obiectat că pentru a asigura aplicarea eficace a dispozițiunilor legale protectore a femeilor lehuze, ar trebui ca uniunea profesională, corporațiunea să subvie la necesitățile existenței lor în timpul cât vor fi bolnave.

Și pentru ce nu?

Nu se prevede, ôre, în proiectul de lege că corporațiunile sunt datóre să înființeze case de ajutor mutual, case de asigurări contra bólelor?

Unde mai bine de cât aci s'ar găsi întrebuintărea banului membrilor corporațiunei?

Lăsând la o parte orî-ce compasiune pentru aceste nenorocite femei lehuze, există negreșit în micșorarea de forțe care urmează dupe asemenea situațiuni, o vătămare economică considerabilă pentru întreaga societate.

Societatea trebuie să pareze la acest deficit prin întrebuintărea mijlócelor necesare. Cheltuelile ar fi puțin lucru față cu utilitatea care s'ar dobândi, față cu răul care s'ar înlătura.

Statul lucrază în interesul propriei sale conservări protegiând copilul și femeia, căci pregătesce sporirea vieței omenești și împuținează tot de odată mortalitatea.

La noi, faptul că avem una din populațiunile cele mai puțin dense din Europa,—d'abia suntem, mi se pare, 44 la kilometru pătrat,—trebuie să ne îngrijească pe toți.

Mai cu sémă în perióda delicată de formațiune a unei națiuni tinere cum e a noastră, răsłătirea populațiunei, față cu alte populațiuni vecine mai numeroase, constituie un pericol real.

Nu odată am semnalat în Camera română, acest pericol național, observând că populațiunea noastră, prea rară, este penetrată, ca printr'un adevărat fenomen de endosmosă, de populațiuni străine mai dense, mai compacte.

Și în scopul conservării némului nostru, și în scopul îndrumărei Românilor pe o nouă cale economică și socială, potrivit principiilor umanitare, avem datoria, cred, domnilor, să nu mai nesocotim cele mai elementare principii de igienă. (Aplause).

Contra corporațiunilor obligatorii

Asupra articolelor 44 și 45, ale cărora text este următorul:

Art. 44.—În ori-ce comună, meseriașii de aceeași meserie sau de meserii similare, sau chiar de ori-ce meserii, pot constitui o corporațiune.

Spre acest sfârșit, se cere ca numărul meseriașilor să fie cel puțin de 50, cari să aibă exercițiul drepturilor civile și politice, și că $\frac{2}{3}$ din numărul total al meseriașilor să hotărască, prin majoritatea lor, despre constituirea corporațiunei.

Când meseriașii sunt de diferite meserii, se cere consimțământul majorității fie-cărei specialități.

Dacă într-o comună nu va fi numărul suficient de meseriași spre a constitui o corporațiune, ori-ce meseriaș este în drept a se înscrie la corporațiunea din comuna învecinată.

Art. 45. Ori-ce meseriaș din comună face parte de drept și în mod obligatoriu din corporațiunea specialității sale.

(Ședința Camerei de la 20 Februarie 1902).

Domnilor deputați,

Articolele 44 și 45, cari vin acum în discuție, constituiesc partea esențială din proiectul de lege. Aș dori, vorbind asupra lor, să fiu cât de clar, cât de concis, să nu vă oboresc cu citațiuni.

Fiind dat, însă, faptul că sunt un vorbitor foarte ne-baciiu, sunt obligat să mă servesc și de cărți.

Cărțile sunt, ca să zic așa, ca și cărjele mele.

Nici mie nu 'mi place mult omul „*doctus cum libro*“, dar, ce să fac, dacă dupe 18 ani de viață parlamentară, tot mi se pare că sunt încă sărac de experiență,—cum spunea d-nul Carp tinerilor din Camera de la 1884,—și simt nevoie

să completez experiența mea prin experiența altor? Căci, ori-ce ar zice domnul Carp, în unele cărți nu sunt numai păreriile autorilor, dar se mai găsesc și date statistice, rapoarte oficiale, care pot servi mult într-o Cameră legiuitoare.

Iată, de exemplu, cazul cu domnul Carp însuși. Domnia-sa ține mult să se stabilească că ideea înființării corporațiilor obligatorii este a domniei-sale propriie, este originală, că nu l-a călăuzit cărțile nici legislațiile străine, că s'a inspirat numai de nevoile țerei și, așa, a ajuns să concepă proiectul de lege de la 1881.

Din cărți eu văd că încă de la 1879 fusese depus în Parlamentul austriac un proiect de lege pentru organizarea obligatorie a corporațiilor, proiect de lege care trebuia să ia ființă, la 1881, sub numele de *Gewerbe Novelle*.

Tot din cărți mai văd că, în Germania, o serie de proiecte de legi s'aun propus între 1869 și 1881, și că, la 18 Iulie 1881, legea cunoscută sub numele de *Gewerbordnung*, organizând corporațiunile libere germane, a fost votată.

Este admisibil ca domnul Carp să nu fi avut cunoștință de discuțiile urmate în parlamentele german și austriac, de textele de legi publicate într-o limbă care îi e familiară? Cu tot respectul ce îi datorez și îi conservez, să-mi dea voie să cred mai bine că domnia-sa s'a înșelat asupra porporțiunei ce există între cunoștințele și ideile ce a eules de la alte popore și ideile d-sale proprii, originale. Nu eă îi voiū aduce ridicola învinuire de plagiat,—scii ce orore are de plagiat d-sa,—dar fie-mi permis a gândi că pe atunci,—acum 20 de ani,—domnul Carp nu privea cărțile de așa de sus ca acum, nu credea că pôte trage totul din propriul său fond. De altminteri, onorabilul domn ministru de domenii, citind înaintea noastră textele legiuirilor străine și comparându-le cu textul proiectului domnului Carp, a lămurit deja cu prisosință cestia preținsei originalității a concepțiunei domnului Carp.

Domnilor, tocmai în discuțiunea legii de față, însă, cărțile au importanța lor, — o importanță capitală.

Legislațiunea socială este un teren nou pentru toate parlamentele și, prin urmare, și pentru al nostru.

Anchetele amănunțite și clare, indicațiile mai precise pentru a legifera cu folos, lipsese încă.

Acésta este așa de adevărat, în cât cu scop de a ajunge la o reglementare internațională a protecțiunei lucrătorilor, dupe inițiativa M. S. Impăratului Wilhelm II.,—demn urmaș al moșului său Impăratul Wilhelm I în curagiósele și creștinescile-i porniri de reformă socială—mai întâiu congresul ținut la Berlin în 1890 și, apoi, altele ținute la Zürich și Bruxelles în 1897, au dat loc la crearea unui oficiu internațional, cu sediul la Basel, pentru protecțiunea legală a muncitorilor,—oficiu care are ca misiune de a aduna, a publica în trei limbi diferite și a comunica celor interesați toate textele legilor, statisticile și alte documente privitoare la legislațiunea muncii *).

Adunarea constitutivă a acestei asociațiuni internaționale, a acestui oficiu, a vădut figurând, în zilele de 27 și 28 Septembrie, anul trecut, ca delegați ale diferitelor State din Europa, bărbați eminenți: foști miniștri, secretari generali de ministere, profesori de economie politică, parlamentari, publiciști și e de regretat că Statul nostru nici n'a participat, nici nu participă încă la această asociațiune.

Fie dis în treacăt, în alcătuirea legii de față, póte că am fi avut mult de învățat consultând pe chiar secretarul general al acestui oficiu, fórt distinsul profesor universitar D. E. Bauer.

Pe acest teren nou, unde Statele se copiază unele pe altele, legislația socială ar avea mai multă șansă de a fi nemerită, dacă în loc de a se mărgini a reproduce semnificația literală a unei legi óre-care, legiutorul ar cunósce

*] Am avut onórea a fi ales ca membru corespondent al „Asociațiunei internaționale pentru protecțiunea legală a muncitorilor.“ în ziua de 26 Iulie 1902.

istoricul funcțiunei al acestei legi și ar putea examina experiențele făcute în una sau mai multe țări prin aplicarea ei.

Da, este adevărat că, în genere, legile trebuie să cadreze cu nevoile țărilor pentru care sunt făcute, să se adapteze moravurilor lor, să fie alecuuate nevoilor lor. Dar, în cazul de față și în ceea-ce privesce principiul coprins în art. 44 și 45, nu cred că domnul Carp, sau domnul ministru Missir a conceput o lege specială și potrivită nevoilor Românilor și, mai mult încă, *nu cred că e loc a se face, în această materie, o lege specială pentru noi.*

Am dis'o și să'mi dați voe să o repet, domnilor, dezvoltarea industriei moderne, producând o adâncă perturbație economică în toate țările unde sunt lucrători de ori-ce fel fie, artizanii sau alții, — prin urmare în totă Europa, — condițiunile de muncă sunt aceleași astă-zi pentru toți, și relele de care au a se plânge lucrătorii sunt iarăși identice.

Identice urmază, dar, a fi și măsurile menite să îndrepte acele rele.

De aceea, mult m'am mirat când am auzit pe domnul dr. Radovici susținând că dacă în alte țări apusene nu sunt corporațiunile obligatorii, ci syndicate libere, cauza este că acolo există industria mare, iar noi avem numai artizanii, meseriași. Am trăit și eu, vai! câți-va ani în străinătate, bunióră în Belgia, și am văzut și acolo, ca și la noi, diferiți micii artizanii, cum sunt cismarii, brutarii, potcovarii. Ei bine! își poate închipui cine-va că toți aceștia nu'si mai exercită profesiunea lor cu ajutorul mâinilor? Că cismarul face cismele cu forța aburului, că brutarul fabrică pâinea cu aerul comprimat, că potcovarul se slujesc de electricitate pentru meseria lui?

Totuși, e de remarcă că și domnul dr. Radovici și domnul ministru cred în carte; și d-lor nu socotesc că e rău, într'un Parlament, — cu ocazia discuțiunei unei legi așa de importante, — să cercetăm care sunt teoriile ce se pot a-

duce în desbatere, care sunt, și în alte țări, protagoniștii ai cutărei sau cutărei opinii.

Nu eă voiă reproșa domnului dr. Radovici că vine cu lucruri de manual, când ne vorbește de diferența ce există între libertatea politică și libertatea economică. A reaminti și accentua fapte sau teorii care toți le știu, nu va să dică pedantism; va să dică a linpedi mai bine, mai sincer o desbatere.

Acăsta se face în tôte Parlamentele. Pentru ce nu s'ar face și în al nostru?

Ceea-ce, însă, între altele, m'a mahnit de când s'a început trudnica studiere a acestei legi, este să vėd că domnul dr. Radovici se unesce cu domnul ministru Missir ca să afirme că și în alte țări, ba chiar în Francia, s'a produs o mișcare, s'a determinat un curent pentru organizarea obligatorie a sindicatelor.

Mă pasionez de veră-o două-deci de ani de cestiunile sociale, și, în special, de cestiunile pedagogice; mi se pare chiar că sunt singurele cestiuni de care mă pasionez. Intrebuintasem aprópe trei luni, în anul trecut, ca să fac o mică anchetă personală asupra corporațiunilor, sindicatelor, în Austria, Germania, Francia și Elveția. „Ce fel, 'mă-am dis, lucrurile se schimbă așa de repede în bătrėna noastră Europă? După câte-va luni de zile, nu mai scim nimic, în România, din câte se petrec în cele alte țări; nu mai suntem în curent cu nimic?“. Și citeam, uimit, în notele care însoțesc proiectul de lege al domnului ministru de domenii, rėndurile următoare: „Atăt în Francia cât și Belgia, nu numai formarea sindicatului profesional sau a uniunii profesionale, dar și participarea la ele depinde de consimțimentul celor interesați. Cu tôte acestea, în Francia s'a pornit o mișcare puternică în favórea caracterului **obligatoriū** al sindicatelor. În sensul acesta s'a depus în corpurile legislative un proiect de lege. la 14 Noembre 1899.“

Un proiect de lege depus la 14 Noembre 1899! Dar

eunoscēm acest proiect: posedam textul lui. „Nu se pôte. 'mî-am  is: domnul ministru trebue să fi avut pe lângă d-sa un copist neexperimentat care l a  ncureat notele; a scris o dată drept alta,  i a   se explică că proiectul domnului ministru a e it la lumină cu acéstă enormă greșală de tipar.“

Insă, ce altă lege putea fi depusă în Camera frances , în sensul indicat de domnul ministru? Am deschis Buletinul oficial al ministerului de comer   din Francia, „*Le bulletin officiel du travail*“  i, în numărul de la Ianuarie 1902, la pagina 9, sub rubrica *Syndicate profesionale*, la paragraful din urmă, am citit: „*Proiect de lege, aduc nd modificare la legea de la 21 Martie 1884, depusă de domnul Waldeck-Rousseau, pre edinteles Consiliului, ministru de interne  i de culte,  i domnul Millerand, ministru de comer  , etc., la 14 Noembre 1899, (document parlamentar No. 1185, Jurnal oficial, pag. 125). Trimis la comisiunea munc i*“. Iată-l!

Eram fixat. Numărul publica iei. „*Le bulletin officiel du travail*“ fiind din Ianuarie 1902, era apr pe imposibil să se mai fi presintat de atunci veri-o lege despre sindicatele profesionale. Totu i, am găsit de cuviin  să scri  domnului Millerand, rug ndu-l să 'mă trimet  grabnic ori-ce lege s'ar fi depus de cur nd în Camera frances , privitoare la sindicate.

D-sa 'm -a tr mis singurul proiect care exista, cel din 14 Noembre 1899,  i pe care l  aveam deja.

Dar ce dice acest proiect de lege? Din nenorocire pentru partizanii obligativit tei, toem  contrariul de ce se afirma; căci iată coprinderea articolului 11, introdus din nou în proiectul domnului Millerand: „*Va fi pedepsit cu ped psa prevădută la articolul 414 din codul penal ori-care, print'r'unul din mijlocele enun rate la  isul articol: violen e, loviri, amenin ari, manopere fraudulo e, va fi obligat sau încercat să oblige una sau mai multe persoane, fie să iasă dintr'un sindicat, fie să între în veri-un sindicat*“. Unde mai e vorbă, aci, de o puternică pornire „ n favórea caracte-

rului *obligatoriu* a sindicatelor în Franția?" (Ilaritate, aplause).

Însă principiul obligativității se respinsese în secțiunea mea. În secțiunea domnului dr. Radovici trecuse cu paritate de voturi. Atunci, fiind-că vedeam că atât domnul dr. Radovici, cât și domnul Diamandi, susțineau cu tărie acest principiu, m'am adresat domniilor-lor și le-am dis: „Sunteți foști vechi socialiști; puteți fi în curent cu cele ce s'au scris în privința sindicatelor; faceți-mi și mie un serviciu: indicați-mi o scriere, o broșură, în ori-ce limbă fie, scrisă de veru-n socialist, sau de un liberal chiar, care să susțină ideea creării sindicatelor obligatorii“. Nu au putut să-mi indice nici o scriere. Singur domnul Diamandi m'a dis că crede că există, în această privință, o scriere în limba engleză, însă nu-și aduce aminte titlul.

Am mai spus domnului dr. Radovici, chiar în secția d-sale: „Iată ce se întâmplă. În proiectul de lege al domnului ministru de Domenii, se dice că proiectul de lege al domnului Millerand, din 14 Noembre 1899, tinde a face syndicatele obligatorii. Citește textul proiectului; e întocmit cu totul în alt spirit“.

— Da, m'a dis domnul dr. Radovici, după ce a luat cunoștință de text; „este o eróre. Nu domnul Millerand a depus un asemenea proiect de lege, ci d-nu deputat Rouanet“.

Am telegrafiat domnului Rouanet, la Camera deputaților, la Paris,—telegrama e chiar aci, la oficiul Camerei noastre,—dicându-i: „Dacă este exact că ați propus un proiect tinând a face obligatorie organizațiunea sindicatelor, vă rog mult bine-voiți a face să mi se adreseze de urgență un exemplar“.

D-sa m'a răspuns imediat, chiar în aceeași zi. „Proiectul semnalat inexact. N'am depus“. „Projet signalé inexact. Pas déposé Rouanet“. (Mare ilaritate, aplause).

Cu toate aceste tribulațiuni ce datoram colegilor mei, doritor de a mă instrui cum sunt, — căci nu sunt de cât

un amator de știință,— nu am găsit privilegiu a mă descu-
ragia. Am voit să merg până în capăt.

Fusesem chemat, înaintea alegerilor de la Craiova, de
onor. domn ministru de Domenii ca să colaborez și eu la al-
cătuirea proiectului de lege. Din cauza acestor alegeri, nu
am putut veni. Dar, apoi, dăile acestea, m'am dus la mi-
nisterul Domeniilor, unde s'a adunat și comitetul delegaților.
Acolo, am găsit pe domni dr. Radovici și V. Morțun, cari
erau delegați de secții. Le-am spus care a fost răspunsul
domnului Rouanet.

Dumnealor 'mî-au dis: „Da; este o eróre în privința
lui Rouanet. Dar cestia sindicatelor obligatorii s'a discutat
multă vreme în Francia, în colónele ziarului „*Le Petite
République socialiste*“.

D. V. G. Morțun : Eu nu; absolut ești înșelat.

D. Președinte : Vă rog nu întrerupeți; e peste pu-
tință de a se discuta cu modul acesta.

D. N. Romanescu : Bine, foarte bine. Mă înșel în ce
se atinge de simpaticul meu coleg, domnu Morțun. D-sa e
un om prudent; nici n'a vorbit anul acesta în Cameră și
póte că cuvinte d-sale ar angagia întregul d-sale grup.

Dar sunt sigur că nu mă înșel în ce se atinge de dom-
nul dr. Radovici. Erau, în acea zi, la minister, afară de dom-
nul ministru, domnul Assan și cei-alți delegați, cari toți pot
să'si aducă aminte cum d-sa 'mî-a indicat „*Le Petite Ré-
publique Socialiste*“ ca o sursă sigură de informații în cestie.

Mărturisesc că citesc cu mare interes acest ziar, unde
ideile socialiste sunt apărate cu mult talent. Nu observa-
sem nici un articol despre sindicatele obligatorii. Am tele-
grafiat, dar, și directorului politic al ziarului „*Le Petite
République socialiste*“ domnului Gérault-Richard, în termenii
următori: „Vă rog, bine-voiți a face să mi se trimită cât
de multe numere ale ziarului, tratând despre reglementa-
țiunea obligatorie a sindicatelor profesionale?“ Și răspunsul

domnului Gérault-Richard?—„Nimic de felul acesta. Rien de semblable“. (Mare ilaritate, aplause).

D. G. Diamandi: Dar domnului Jules Guesde nu 'i-ați telegrafiat?

D. N. Romanescu: Domnului Guesde poți să 'i telegrafiezi dumneata, domnule Diamandi, dacă cum-va, dumneata, vei mai fi având ceva de aflat de la dînsul.

Domnilor, nu suntem în drept să fim surprinși cum colegii noștri, cari au stat atîta timp între socialiști și, prin urmare, ar putea să cunoscă mai exact rezultatele dobândite în legislațiunea muncii, sunt așa de puțin documentați în această ramură a științei sociale și, în loc să ne călăuzescă, ne trimit și pe noi, și pe domnul ministru pe căi greșite. (Aplause).

Fiți bine încredințați, domnilor, că tendința modernă nu este pentru syndicatele obligatorii, pentru breslele de altă dată, sau imitația lor. Nu, de bună seamă. Am consultat, în Franția pe domnul Léon Bourgeois, care, auzindu-mă că voim să copiam legile vecinilor noștri, mi-a zis cu vîociune: „Sper că nu veți face această greșelă“. Am consultat pe domnul C. Paulet, directorul *Prevederii sociale* la ministerul de comerț, pe domnul J. Flach, pe domnul Cheysson, câte-și trei profesori la *Școala de Științe politice* din Paris.

D. B. M. Missir, ministru domeniilor: Dar pe meseriași 'i-ai consultat?

D. N. Romanescu: Da îi am consultat, negreșit. Sunt zilnic în contact cu ei, în mijloc lor.

De 19 ani le dătoresc mai cu seamă lor cele mai senine, mulțumiri sufletesci, fiind-că am dovedit prin ei că ómenii nu sunt toți ingrați, de vreme ce au știut să 'și aducă aminte de munca mea modestă, dar devotată și neînduplecată. Îi iubesc cu o adîncă iubire și recunoștință, dar fără lingusire și cu tot curagiul ce trebuie să am ca să 'mi îndeplinesc către ei tocmai o datorie. (Aplause).

Însă, ea să pot controla dacă ceea-ce năzuiaș să ca-

pete unii din meseriaşii noştri putea fi practic şi folositor lor, am fost silit să consult şi pe ómenii cu multă experienţă din alte ţări, cum, de exemplu încă pe domnul Theodor Schlumberger, marele industriaş din Mülhausen, membru în Reichstagul german, pe domul E. Bauer, distinsul secretar al *Oficiului internaţional pentru protecţiunea legală a lucrătorilor*, din Basel, precum şi pe câţi-va colaboratori ai fostului preşedinte al republicii elveţiene, Scheneck, cărora li se datoresc înţeleptele legi sociale din această ţară. Ei bine, toţi s'au mirat când au audīt că voim să facem o asemenea lege — „monstruasă“, cum a numit-o unul dintre colegii noştri, ieri, — şi nu mă tem a repeta cuvintul, fiind-că ştiu că el este în gândul mai multor fruntaşi ai partidului liberal, cum e domnul Dimitrescu-Iaşi, domnul Emil Costinescu şi alţii, pe cari nu voiū să 'i citez.

Pe de altă parte, nu este exact, domnilor, că verī-un autor ar fi susţinut, în Francia, în zilele nóstre, ideea reînfiinţării corporaţiunilor medievale saū obligatorii. Nu mai vorbesc de autorii liberali, ca domnul Paul Boncour, pe care 'l citeză domnul ministru. În cartea sa. „*Le fédéralisme économique*“, domnul Boncour, la paginile 8 şi 9, explică cum caută să evite cu grije cuvēntul de sindicat obligatoriu, tocmai fiind-că i s'ar putea da o accepţiune gresită „*fiind-că ar evoca un souvenir fórte precis, acela al corporaţiunilor regimului trecut*“.

„Dacă se compară, zice d-sa, ceea-ce se înţelege câte odată, — pe nedrept, de altminteri, — prin sindicat obligatoriu şi ceea-ce am descris noi sub numele de „suveranitate economică a sindicatelor“ saū „suveranitate sindicală“, adică dreptul, nu de a exercita monopolul unei meserii, dar, numai de a regula condiţiunile exercitărei unei meserii, a căreia intrare rămâne liberă, se va pricepe pentru ce ne-am hotărât a întrebuiŃa şi chiar a făuri această expresiune“.

Şi la paginile 418 şi 419, autorul e categoric; „O organizaţiune obligatorie va avea în tot-d'a-una o tendinţă să

oprească evoluțiunea industriei așa cum era în momentul din care a devenit obligatorie,—să mențină deapănarea stărea de lucruri pentru care a fost creată și căreia, singură, îi poate da satisfacție. Basat pe grupări libere, federalismul economic, pe care l-am descris, avea, ca să zic așa, o basă mobilă și grupările care formațiunile sale, urmând fluctuațiile vieții economice, nu puteau să jeneze dezvoltarea industrială, nici să contrarieze progresul. Cât de puternică să presupui o grupare liberă, s'ar sfârâma, totuși, dacă ar căuta să pună pedici legii dezvoltării economice. Cu grupările libere, dacă un procedeu nou, o tehnică nouă apare în industrie, interesele noi pe care le suscită vor putea în tot-d'a-una să se despartă de vechia grupare, în care nu și-ar mai găsi expresia exactă, și să formeze o grupare nouă, care, la rîndul ei, ar ajunge să și stabilească suveranitatea și să impună reguli noi, necesitate prin schimbarea care s'a ivit. Cu un federalism economic, avînd la bază grupări libere, interesele superioare ale progresului economic sunt pe deplin salvate.

Dar, chiar autorii catolici nu se rostesc pentru corporațiunile închise. Iată două din acești autori: domnul Adéodat Boissard, cu o scriere intitulată „*le Syndicat mixte*” și domnul E. Martin-Saint-Léon,—care face un curs la Universitatea catolică din Lille,—cu o altă scriere, „*Histoire des corporations de métiers*”.

Să mi dai voce să vă citez numai câte-va linii din cel din urmă (paginile 649—654): „Noi respingem absolut, zice domnul Martin-Saint-Léon, ori-ce reformă legislativă concepută în acest spirit și care are ca efect să suprimă ori să restrîngă, într'o măsură oarecare, acea libertate a muncii și a industriei, care de sigur a dat naștere la oarecari abuzuri, dar a căreia desființare nu e nici de dorit, nici posibilă. „Pe pragul vîlcului al XX-lea, cînd industria ia pe fie-care o dezvoltare mai considerabilă și cerințele cărora trebuie să răspundă se măresc indefinit, nu poate fi chestie de

a limita, sau de a popri liberul avânt al muncii. Corporațiunea austriacă este închisă; corporațiunea francesă trebuie să fie deschisă“.

În Parlamente, asemenea, adevărul e că numai în cele din Austro-Ungaria și Germania s'a susținut ideea corporațiilor obligatorii și numai de grupurile catolice

În cele din alte țări,— și chiar în cele cari numărau majorități de represintanți catolici, ca în Belgia,—nici odată această idee nu a eșit la lumină. Înainte, ca și dupe elocinta și mișcătorea enciclică a Papei Leon al XIII, catolici belgieni nu s'a manifestat nici odată în favoarea bizarei concepțiuni a corporațiilor cu caracter medieval.

Am aici desbaterile Camerei reprezentanților din Belgia urmate cu ocazia votării legilor despre *Uniunile profesionale*, în 1897. Aă luat parte la aceste desbateri,— în timp de mai multe luni,—pe lângă liberali și socialiști, o mulțime de deputați catolici, dela abatele Daens, catolic-democrat, până la catolicii guvernamentali cei mai ultramontani. — eminenți parlamentari, — și nici unul n'a pomenit măcar de organizația datorită catolicilor din Austria; ast-fel, că raportorul proiectului de lege domnu de Sadeleer, putea să zică, în ședința de la 21 Octombrie 1897: „*Nimeni, în această incintă, nu cere corporațiunea obligatorie și aștept încă discursul membrului acestui Parlament care ar propune ca ea să fie adoptată“.*

Domnilor, e evident că numai prin libertate asociațiunea va fi,—prin definițiune chiar,—întrunirea a mai multor persoane pentru cercetarea în comun a binelui general al unei profesii și ameliorarea particulară a fie-căruia din membrii săi.

Dar pentru ce, însă, nu s'a asociat încă până acum muncitorii români, întreabă domnul dr. Radovič, și mi se pare și domnu ministru de și au avut de a atâta timp libertatea de a se asocia? Pentru că le-a lipsit cadrul în care să pôtă evolua, indicația precisă, îndrumarea, avantajile

puse în evidență, garanțiile de dezvoltare cari le dă o anumită lege, cum e, în parte, legea de față, cu personificația civilă, cu obligația diferitelor creațiuni pentru asistență, pentru asigurări, pentru perfecționarea cunoscințelor tehnice.

Fără personificare civilă, o asociațiune profesională, de și legală și licită, de și s'ar bucura de principiul general al libertății convențiunilor, pare a fi destinată să ducă o viață precară, fiind-că nu ar avea o existență proprie și deosebită de existența numeroșilor indiviđi cari o compun. Fie-care își dă sēma de serioasele avantagii ce le aduce acestor asociațiuni o lege care, recunoscēndu-le caracterul de ființe juridice, distincte de personalitatea membrilor lor, le garantēză condițiuni normale de existență și, dāndu-le ōre-care capacitare, le permite de a sta în justiție, de a posedea, etc., tīndēnd, ast-fel, a le facilita în mod regulat practica generală a afacerilor.

Numai ast-fel asociațiunile, prezentānd un interes social incontestabil, organizate ca să ajungă a realiza scopurile de progres al colectivităților, ar exista tot de odată și în interesul particular al membrilor lor.

Mē vēd silit, domnilor, să reamintesc principiul fundamental, care dupe mine, domină materia, că, pentru a asigura progresul unei solide democrații, trebuia nu să restrāngēm sfera de acțiune a intereselor individuale, ci, din potrivă, să le garantām și să le mārīm dezvoltarea naturală. Din chiar sporirea forțelor individuale reese, de fapt, în formarea asociațiunilor, întārirea și trāinicia acestora.

La noi,—observ de mār mulți ani—partea psihologică în alcātuirea legilor ne scapă de obiceiū. Adică consecințele probabile ce vor decurge din aplicarea unei legi diferitelor clase ale societăței nu sunt examinate mār nici odată.

Ce urmare, favorabilă societăței, domnilor, pōte să fie din faptul deprimārei voinței și inițiativei indiviđilor?

Din proiectul de lege, rezultă că corporațiunea are

dreptul să aducă prejudiciu libertății persoanelor care nu voiesc să intre în corporațiune.

Trebuie ôre, fatal, ca acțiunea legitimă care ar fi recunoscută corporațiunilor, în vedere de a realiza obiectul lor,—adică a procura membrilor lor cele mai bune condițiuni de muncă, — să degenereze într'un instrument de tiranie și de opresiune pentru cei-l'alți?

Aci, nu numai libertatea muncii e jignită, dar și dreptatea nesocotită. Apoi, și libertatea și dreptatea trebuie să rămână fundamentul dreptului industrial și social de astăzi. Și, ca acest principiu să fie respectat, nu se poate ca sfera obligațiunilor impuse convențional membrilor societății să fie ilimitată. Să aibă dreptul cei care se vor grupa în corporațiune de a sancționa regulamentele lor, de a edicta pedepse, ca să fie observate,—acesta rezultă din scopul legii: a favorisa corporațiunea și din misiunea însăși a corporațiunii: a apăra tot ce se raportează la interesul profesional al membrilor săi, mai cu seamă a le procura cele mai bune condițiuni de muncă.

Dar, dreptul corporațiunii încetază din momentul când vatămă pe alții. (Aplause).

Dupe art. 44, cinci-deci de meseriași au dreptul să constituie o corporațiune și ea devine, de îndată, obligatorie.

De unde, la Maghiari, legea prevede că numai $\frac{1}{3}$ din numărul meseriașilor dintr'o comună pot forma o corporațiune, de unde la Austriaci. $\frac{3}{4}$ au puterea de a împedeca aplicarea unora din dispozițiunile legale, refuzând de a adera la ele, la noi, 50 de meseriași, ori-care fie ei, un număr arbitrar de 50 de meseriași, pot impune voința lor întregă nu numai unui număr de 49 de meseriași,—minoritatea—dar unui număr ori-cât de mare fie, care s'ar găsi într'o comună. Aici,—lucru bizar,—minoritatea face legea majorității.

„Am voit să fac o corporațiune cu fisionomie modernă,“ dice domnul ministru; „cine vrea intră în ea, cine vrea iese“.

Ce fel, cine vrea intră? Dar intru silit. Cum, cine

vrea iasă? Nu e o crudă derisiune? Dar, dacă ies, ies pôte și din viață, căci nu măi pot absolut să exercit meseria pe care am învățat-o de mic copil, trebuie să devin un proletar de rând, un muncitor cu diua, să mor aprópe de fóme. Frumósă fisionomie modernă! Dulci perspective se deschid muncitorului român!

A trebuit, domnilor, în adevăr multă generositate la o laltă cu mult spirit de liberalism, ca să ajungem la acest rezultat; să întunecăm ast-fel lucrurile; să răsturnăm tóte principiile nóstre tradiționale, democratice; să lovim în ce are omul măi sfínt: dreptul și libertatea omului de a munci, dreptul de a-și căștiga, unde va putea și cum va putea, pâinea lui și a copiilor lui. (Aplause).

Și, apoi, într'un asemenea aglomerat de meseriași de tot felul vede d. ministru instituțiunea morală de drept public, menită să ajute munca națională? Dar, în acéstă privință experiența e făcută. Uniunile corporative în care intră meseriași de tóte profesiunile sunt, evident, cele măi puțin apte a servi întéresele membrilor lor. Numai grupările cari cöprind lucrătorii unei meserii sau a măi multor meserii similare, orí conexe, sunt serióse, temeinice, trainice.

La ce bun acéstă hibriditate în composita corporațiilor? Ce interes comun pôte uni pe un pavator, pe un coafor și pe un tinichigiu? Unde pôte fi identitate, similitudine, cel puțin, de vederi, între acești ómení? Ce cohesiune va extsta, atunci, între acești asociați? Eú nu vöd într'o asemenea grupare de cât un fel de *mixtum compositum*, precum dicea însuși d. ministru despre legea d-lui Carp, și caut în zadar legătura profesională, care, unind pe meseriași în vederea apărării intereselor lor respective, le-ar asigura desvoltarea economică la care au drept.

În asemenea condițiuni, fără legătura profesională, corporațiunile nu sunt un bine, din punctul de vedere social și economic, și pot deveni un rău din punctul de vedere politic, ceea-ce e lesne de dovedit.

Observ însă, domnilor, că e ora 6. Ași putea continua mâine. Cu toate acestea, sunt la dispoziția Camerei.

D. Iuniu Leca: Domnule președinte, discuțiunea nu se mai poate continua, pentru că Adunarea nu mai este în număr.

Pentru sindicatele libere *)

(Sedința de la 21 Februarie 1902)

Domnilor Deputați,

Amendamentul meu tinde ca corporațiunile să se formeze pentru studiul, protecțiunea și dezvoltarea intereselor profesionale ale asociațiilor, din persoane exercitând fie aceeași meserie, fie meserii similare, — adică având puncte comune, ca acelea de brutar și cofetar, — fie meserii conexe, — adică concurând, cu totă diferența specialității, la confecționarea unui produs determinat, cum e meseria de pietrar, zidar, dulgher, tâmplar, tinichigiu, geamgiu, a căroră muncă e necesară pentru construirea totală a unei case.

Aici, toți au interese comune, și specialitățile lor distinse se întrunesc toate în industria clădirii.

Cuvîntul similar presupune oarecare analogie. Cuvîntul conex indică o relațiune între persoane cari concură la același scop. Și această relațiune dă naștere la interese economice de același fel, care justifică înțelegerea între meseriași și asociație.

Acésta este diferența între proiectul domnului ministru și propunerea noastră, și este o diferență esențială.

De unde, domnilor, nevoia de a aduna și a parca omenii cu sila? Unii din domnii deputați au vorbit de copii noștri cari, prin legea instrucțiunii publice, sunt ținăți, în timp de câți-va ani, să urmeze cursurile școlei primare;

*) (Vezi textul art. 44 la pagina 25).

domnu ministru ne-a vorbit de avocați, cari, ca să p^otă pleda, sunt obligați să se înscrie în barou. Ce raport p^ote să aibă ac^osta cu cestiunea care este în desbatere? Acolo, interesele sunt numai morale. Pentru ce, atunci n'am face o lege obligând pe medicii, de exemplu, să intre într'un sindicat? Pentru ce, urmărind ideea d-sale până în sfârșit, domnu ministru n'ar forța, printr'o lege, toți agricultorii români să intre în syndicate obligatorii? Aci, ar fi mult mai logic: ar fi un interes capital în joc. Principalul nostru isvor de bogăție neproducând încă cât ar putea produce, s'ar putea pretinde că, pentru un interes superior, se ia^u m^esuri excepționale. Cu pământul cel mai fertil dupe fața globului, — dacă exceptăm Crimeea, — cu un pământ unde praful negru sb^oră sub copita calului, — cum se rostesc scriitorii străini, — cu un pământ format în valea Dunărei, de admirabile aluvi^one pe cari au venit să se superpuie încă un strat bogat de humus, f^orte permeabil, prin care apele pluviale se filtră, înmagazinându-se într'un subsol nisipos, — ast-fel că, chiar pe timpurile de secetă, prin simplul fenomen al evaporației, cerealele pot vegeta și produce, — cu un asemenea pământ noi d'abia căp^etăm 15 hectolitri de grâu la hectar, adică ver^o 22.000.000 hectolitri, ca producțiune maximă. Prin întocmirea syndicatelor agricole în totă ț^era p^ote că am ajunge, — cum ar fi f^orte firese cu un pământ extraordinar de fertil ca al nostru — să dob^endim 25 de hectolitri de grâu la hectar, adică o producțiune anuală totală de 35—37.000.000 de hectolitri. Ar fi, dar, un spor considerabil al bogăției n^ostre naționale.

Syndicatele agricole sunt cel puțin tot așa de importante, mi se pare, pentru ț^era n^ostră, ca și syndicatele profesionale.

Și, cu t^ote acestea, ar cuteza domnu ministru să vină cu un proiect de lege pentru organisarea syndicatelor sau corporațiunilor obligatorii de agricultori la noi în ț^eră?

„Dar, dacă corporațiunile nu vor fi obligatorii pentru

meseriași, meseriașii nu se vor grupa“, obiectează domnul ministru.

De unde știți?

Nu grăbesc astă-dî unii dintre meseriași, manifestând cu pietre și cu ciomăge, până sub dëlul Mitropoliei și sub ușile Parlamentului?

Nu sunt ei gata să se asocieze?

Apoi, nu publică domnul ministru, la finele proiectului său de lege, un tablou de societățile care s'au întocmit deja societăți de croitori, de zugravi, de mecanici, de tot felul de meseriași, cari posedă capitaluri de sutimi de mii de lei, numai în Bucuresci, fără să se pomenescă de existența celor din provincie, din totă țera.

Nu s'a împărțit deputaților acel anuar al băncilor populare, din care rezultă că românul nu este așa lipsit de spiritul de inițiativă, precum se pretinde?

Și nu ved pentru ce ar fi nevoie să ne luăm dupe părerea domnului Carp și a domnului Diamandi, care voesc ca meseriașul român să fie asociat cu de-a sila „într'un mod vajnic“, fiind-că el trebuie deprins cu disciplina și autoritatea?

Ceea-ce nu puteți da lucrătorilor, nici prin grupări silită și pripite, este munca și pâinea; până când meseriașul nu va avea muncă, nu va avea nici pâine. Său atunci, trebuie să fie organizați, contra lipsei de lucru, contra șomagiului, case, care să vină în ajutorul acelor care șomeză. În această privință, nimeni nu a mers, de îndată, așa de departe.

Am vădut, în adevăr, cu plăcere, în raportul care însoțesce acest proiect, că comitetul delegaților a exprimat dorința ca domnul ministru să prepare un proiect de lege pentru crearea caselor de asigurare și de retragere. Dar când se va întâmpla acesta? Care va fi ministrul care va face ca desideratul să devină o realitate? Și până unde se va întinde asigurarea?

Când s'au pus bazele operei de pace și de reformă

socială în Germania, prin remarcabilul mesagiū al M. S. Impăratului Wilhelm I transmis la 17 Noembrie 1881 Reichstagului, de cancelarul său principele de Bismark, iată cu ce înalte și umanitare vederi a fost conceput acest document: „Considerăm că e de a noastră imperială datorie să cerem din nou Reichstagului să se îngrijescă de sorta lucrătorilor și am putea privi, cu o satisfacțiune mai desăvârșită, toate operele, pe care Guvernul nostru a putut să le realizeze cu ajutorul lui Dumnezeu, dacă am putea căpăta certitudinea că vom lăsa dupe Noi, Patriei, o garanție nouă și durabilă, care ar asigura pacea interioară și ar da, celor cari suferă, asistența la care au drept. În silințele cari le facem pentru a atinge acest scop, suntem siguri de asentimentul tututor guvernelor confederate și contăm pe sprijinul Reichstagului, fără distincțiune de partide. În acest sens se pregătește un proiect de lege, asupra asigurărei lucrătorilor contra accidentelor provenite în timpul muncii. Proiectul va fi complectat printr'un alt proiect de lege, al căruia scop va fi de a organiza, într'un mod conform, Casele de ajutor în cas de bolă. Dar și aceia, pe care vârsta sau invaliditatea i-au făcut incapabili de a-și asigura traiul zilnic, au dreptul la mai multă sollicitudine de cât le-a acordat până acum societatea. A se găsi adevăratele căi și mijloce spre a face această sollicitudine efectivă este o sarcină grea, în adevăr, dar esențială pentru ori-ce Stat care este fondat pe bazele morale ale unei vieți publice creștine“.

În urma acestui mesagiū, s'a instituit pentru lucrători, un drept la ajutor, fie în casuri de bolă, fie în casuri de accidente ale muncii, fie în casuri de invaliditate sau de bătrânețe. Dar Germanii n'au instituit, însă, case de ajutor pentru casuri de lipsă de lucru involuntare, și chiar poporul acela pe care necontenit îl citez, pe care ași voi să îl luăm drept pildă, democraticul popor al Elveției, a respins asigurarea în materie de lipsă de lucru.

Asupra acestui punct există nedumeriri, și, înainte de toate, dificultăți în toate țărilor, căci e punctul cel mai delicat în legislațiunea socială, de vreme ce pune în întregimea ei cestiunea muncii. Și eu aș dori, domnilor, ca Statul nostru să fie în stare de a-și eroi o organizare socială complectă, care să vină în ajutorul nevoilor de tot felul al muncitorilor; căci socotesc că opera măreță, a căreia realizare trebuie să o urmărească societatea și știința, este crearea unui drept economic nou, un drept mai larg, mai uman, care să restituie într-aga sa demnitate muncii și să o încongiore cu o rătea de garanții. (Aplause).

În realitate, protecțiunea muncitorilor în contra urmărilor întâmplărilor nenorocite este mai necesară și mai importantă de cât ori-ce măsuri s'ar lua față cu cerințele exagerate și dăunătoare ale muncii însăși.

Și această protecțiune muncitorii noștri nu au fost în stare să o vadă limpede de-o cam-dată, nici să o reclame. În zadar domnul ministru întâmpină că 'i-a consultat pe ei ca să ajungă la o bună alcătuire a legii. Pentru muncitori, și în numele lor, au vorbit adesea alții cari nu sunt muncitori și cari, copiând o nenorocită lege maghiară găsită prin minister, 'i-au făcut să credă că această lege ar fi salvarea lor. Unii dintre ei foarte sinceri, au ajuns, acum, la un fel de symbolism, la un fel de fetișism chiar: Își închipuesc că de îndată ce vor avea „legea“, vor avea tot ce le trebuie. Ei reamintesc pe acei țărani superstitioși, cari cred că se pot tămădui de o bătă, de îndată ce „li se scrie“ bătă pe hârtie și hârtia li se atârna de gât.

Noi toți, însă, știm ce se va întâmpla. Cât timp muncitorii nu au avut legea, dar au avut de lucru, au fost mulțumiți.

Acum, dupe ce vor avea legea, dar nu vor avea de lucru, vor fi tot nemulțumiți.

Și de aceea ați făcut rău, gândesc, domnule ministru, să ascultați de unii dintre ei până în sfârșit și să admiteți,

pe lângă măsura obligativității, și acel soi de grupare bizară de tot felul de profesii, unde, *de la început*, din nenorocire, multe din scopurile principale ale grupărilor corporative vor fi de sigur întunecate.

Lăsați-i să se asocieze în mici grupări după meserii. Numai așa este înțelept, mi se pare, numai așa este prudent a se face. Dacă nevoile lor profesionale vor fi simțite în mod real, atunci ei spontan și firesc vor căuta să se federeze.

Aceste federațiuni, afară de atribuțiunile ce recunoște și obligațiunile ce impune legea de astăzi, la articolele 55 și 56, corporațiilor chiar, s'ar ocupa cu folos și de alte interese generale, comune meseriașilor de toate profesiunile.

Așa, de exemplu, de fixațiunea salariilor, de condițiunile de muncă pentru lucrători și ucenici, de contracte-tip între patroni și aceștia, de regulile de ucenicie. Apoi, ele ar lua inițiativa de a înființa subvenții și burse pentru studiarea chestiilor privitoare la dezvoltarea meseriilor reprezentate în sinul lor, — de a face anchete, de a prezenta rapoarte și date statistice ministerului.

Cu vremea, după ce vor da probe de pricepere, — și ei cred că n'ar întârzi a da aceste probe, — puteți creea pentru federațiuni ore-care avantagii.

Așa, de exemplu, dacă un meseriaș ar ajunge să perfecționeze calitatea verii-unui produs, nimic n'ar împiedica ministerul să-i permită să facă cunoscut originea acestui produs printr'o marcă care ar fi proprietatea asociațiunii.

Puteți da o extensiune ore-care a drepturilor ce, cu o mână prea parcimonioasă, ați dat astăzi corporațiilor prin acordarea personificării juridice. Federațiunile ar avea dreptul să aibă antrepozite pentru materiile prime, să deschidă săli de vânzare, să introducă mașini pentru usagiul comun.

Așa în realitate, s'ar exercita o acțiune decisivă și bine-

făcătoare asupra grupărilor corporative și s'ar favorisa solidaritatea.

Iar, alt-fel, domnilor, lăsând grupări mari să se formeze de la început, fără nici o rațiune economică de a fi, fără nici un sens, și numai fiind-că se găsește, într'o comună, numărul fatidic de 50 de meseriași adunați din toate meseriile, — tâmplari, cofetari, croitori la olaltă, — care decide de grupare, nu vom isbuti să obținem sigur, de-o-cam-dată, de cât un singur lucru: să creăm stokuri electorale.

De alt-fel, așa s'aun petrecut lucrurile și în Austria, unde contele Belcredi, inspiratorul și raportorul legilor de la 1883, nu avea, neapărat, înființând corporațiunile, numai preocupări economice și sociale, dar mai mult preocupări politice, căci voia, cu ajutorul grupărei făcută de partidul catolic, să pună mâna pe un stok electoral. Ei bine, stokul i s'a sfărîmat în mână. De el s'aun folosit alții: corporațiile, dacă n'aun adus avantajile economice ce se aștepta de la ele, aun devenit, însă, foarte repede, câmpul de manopere al socialiștilor.

Nu dau mult timp, domnule ministru, ca să ne căim cu toții de o operă la colaborarea de aproape, a căreia ați creșut de cuviință să asociați numai pe câți-va, o mică parte din Cameră, o foarte mică parte, 2—3 deputați, când aveți în Cameră cel puțin trei-deci de deputați cari puteau tot așa de bine să fie chemați să vă ajute. În orî-ce caz nu știu ca d-vastră să fi făcut apel la bărbați experimentați, ca domnii Costinescu, Dimitrescu-Iași, Panu, Stelian, Lascar, Djuvara, Porumbaru, Popp și alții.

Domnilor, când Bismark a ținut să stea în capul ministerului de comerț în Germania, — și a stat la acest minister până în 1886, — este fiind-că voia să organizeze și pe tărîmul economic o nouă victorie pentru țera sa. Domnul Missir are, — astă-dî pentru țera noastră, — și o dîc fără urmă de malițiositate, — un rol tot așa de important ca Bismark pentru Germania la aceea epocă.

Se află în capul departamentului, care s'ar putea chema, cu drept cuvânt, „ministerul vieții naționale,” și se află în momente dificile de organizare a Statului, când legile sociale ce vom vota pot să aibă o înfriurire decisivă asupra mersului societății noastre. Să'mi dea voie, tocmai fiind-că 'i sunt prieten personal și, înainte de toate, guvernamental...

Domnul vice-președinte: Vă rog, puțin mai tare domnule Romanescu.

Domnul N. Romanescu: Guvernamental, — o dic foarte tare, — (ilaritate) să'i spun că ar putea bine să se înduplece a asculta cu mai multă bună voință și parte din păreriile noastre: amorul propriu al d-sale nu ar avea să sufere într-un nimic.

Ar fi destul să 'și reamintescă că și Bismark a fost silit să țină seamă de voința deputaților germani. Când a venit, în 1881, în Parlamentul german, cu legile de asistență socială, multe părți a acestor legi au fost respinse și, cu tot *veto* ce puneau marele cancelar la amendamentele deputaților, amendamentele au fost primite.

Domnul P. P. Carp: Și domnul Sturdza a pățit-o așa, nu numai Bismarck. (Iaritate).

Domnul N. Romanescu: Ar trebui să facem tot posibilul, guvern și Cameră, ca graba să înceteze de a mai fi, ca până acum, caracteristică, în alcătuirea legilor noastre.

Chiar domnul ministru, în expunerea de motive a proiectului, spune ceea-ce, de alt-fel e evident pentru toți, — că „o lege, ca să pôtă da rôte bune și folositoare, nu pôte fi improvisată: trebuie să fie făcută în liniște și dupe un adânc studiu”; că „ar fi fost bine să se facă prealabil *ancheta* și un studiu *analitic* al aplicării diferitelor legi în toate țările cari au dat soluțiuni, problemului ce ne preocupă”, dar ar fi provocat o amânare și domnia-sa a preferit să presinte, chiar în această sesiune, legea.

În Noembrie, domnul ministru avea încă nedumeriri asupra întocmirii ei; la începutul lui Februarie, domnia-sa

o aduce în discuțiunea Camerei. De aceea, îl rog să binevoiască a nu o socoti ca intangibilă, ca compusă din formule perfecte, scrise cu litere de aur pe marmoră de Paros, și a primi și concursul nostru, mai cu sémă când e rezultatul unei munci conștiincioase, pe care o punem cu deplină plăcere la dispoziția d-sale. (Aplause). Să fim franci, domnilor, cum trebuie să fie adevărații prietini: nu era o absolută necesitate ca domnul ministru să aducă așa iute această lege în Cameră. Presintarea legii a fost, înainte de toate, o cesticie de strategie politică: s'a căutat să se ia o armă de agitație din mâna adversarilor noștri. Legea, însă, vine în Cameră saū prea târziu, căci trebuia să fie făcută cu grijă, în liniște, încă de mult de partidul liberal, de ore-ce o lege complimentară a legii din 1886 a domnului Costinescu, pentru încuragiarea industriei, o lege a meseriilor, a fost chiar de atunci promisă de noi; — saū ea vine prea târziu, în sensul acesta că e făcută cu multă precipitare, sub presiunea stradei, în condițiunile cele mai rele.

Dacă vă închipuiți, cum-va, domnule ministru, că formând corporațiuni din elemente ibride, disparate, fără nici o cohesiune posibilă între ele din punctul de vedere al progresului industrial, ele ne vor fi pôte recunoscătoare; desamagiți-vă: nu vor avea pentru ce.

Ei nu dic că ele vor deveni de îndată și pe tot locul numai oficine electorale. Dar, de bună sémă, prin faptul însuși al elementelor eterogene cari le vor compune, pe ele vor pune mâna, adesea, agitatori și sub-agitatori de tot soiul.

Un capioldas ore-care va sci să stea la spatele a 50 de meseriași, cari vor impune voința lor la cei-l'alți. Și atunci, domnule ministru, măciuca cu două capete va fi înființată.

Tare 'm'e témă că partea acesta a agitației politice se va împlini înainte de a se satisface multe din desideratele economice invocate astă-dzi.

Și o vom fi voit-o chiar noi. „Strada Enei“ sau „dealul Mitropoliei“ când va fi nevoie.—adică fără să fie nevoie,—se va înființa mai repede, mai sistematic, căci știți unde se găsesc maeștri în manifestațiuni de felul acesta; nu la noi.

De când s'a stabilit că în țera noastră guvernele,—ca în America de Sud,—pot să cadă în urma mișcărilor de stradă,—și acesta are o repercusiune cât de departe, nu știu pentru ce,—puteți lesne înțelege că amatorii de schimbări de regim vor cultiva cu grije breslele obligatorii, înregimentate, adunate gata. Astăzi, manifestează ca să capete o lege, o panacee. Măine, cu ocazia votărei tarifului vamal, ca să capete cutare scădere sau urcare de taxe. Poimăine, cu ocazia discuției convențiunei comerciale, ca să capete alte noi avantagii.

Acésta este inevitabil: noi singuri îi vom fi întărit în aceste deprinderi.

Și apoi, credeți d-văstră, domnule ministru, că meseriașii au voit o asemenea lege? Meseriașii sunt, afară de cei din București, vre-o 60,000 în restul țerei. Sunt la Focșani, la Galați, la Brăila, la Ploesci, la Craiova. V'au cerut cei din aceste orașe obligativitatea în fondarea corporațiunilor?

O voce: Toți.

Domnu N. Romanescu: Cum? Știți ce a dis Camera de Comerț din Focșani. Am aci și ziarul societății „Liga Națională.“ Văd că cei de acolo vor corporațiuni „pe base moderne.“

La Craiova, eu am consultat pe meseriași, cari sunt grupați în număr de veri-o 200—300. Ne ducem adesea în mijlocul lor, și eu și domnu Ciocazan, prietenul meu nedespărțit din colegiul al II-lea,—„Oreste și Pilade,“—precum și domnul Popp și cei-l'alți deputați. Sunt foarte înțelegători și știu că îi iubim cu totă sinceritatea. Eu sunt alesul lor de 19 ani, deputat cam fără voe câte-o dată. Căci, de și foarte devotat partidului liberal, să întâmplă să

nu pot sta în țără, să 'mă fie tēmă că nu voi putea să 'mă îndeplinesc mandatul în conștiință și să declin onórea de a represinta colegiul al II-lea de Dolj; meseriașii, însă, — între alții, — îmi dau tot concursul lor amical. Își aduc aminte, póte, că am fost raportor când a venit a doua óră în Cameră legea domnului Costinescu despre încuragiarea industriei; că sub ministerul Florescu-Vernescu, în 1891, am fost însărcinat a sustine lupta în numele partidului liberal, apărând acele industrii pe cari partidul liberal le aședase sub tabela litera A, în tariful de la 1886, și cari se puteau desvolta natural în țără și că am isbutit, printr'un amendement al meu, a trage din mâinile străinilor, pentru mai multe milióne, unele industrii textile cari, ađi, noi le fabricăm. Suntem fórt fericiti, domnu Ciocazan, eu și colegii mei de la colegiul al II-lea de Dolj, că suntem așa de iubiti, că ne găsim în mijlocul meseriașilor ca în familia noastră. De aceea, putem să le vorbim cu tótă francheta. Când m'am dus, la o festivitate, între ei, cu domnu Ciocazan, ei aveau nisce mari pancarte pe cari era scris; Voim legi protectóre. 'I-am întreat, glumind; Voiți mai multe legi, ca la vecinii noștri, dar încurcate, complicate, ciudate, sau una singură, ca în apus, dar mai modernă, mai limpede, mai liberală? Le-am spus categoric, din capul locului, că sunt contra corporațiunilor obligatori. Dupe ce le-am arătat, în mai multe rinduri, réul ce le-ar putea face asemenea corporațiunii, și ei 'mă-au mărturisit că nu țin absolut la principiul obligativității. „Să se facă ori-ce lege care să îmbunătătescă sórta noastră, și noi vom fi mulțumiti.“ Și așa m'am despărțit de dănsii.

Când se dice, dar, domnilor, că această lege este cerută de interesații inșiși, de meseriași, și că, prin urmare, ea isvorăște dintr'o necesitate publică, este o afirmare pe care nimic nu o justifică, pe care faptele o desmint. Cari sunt meșteșugarii cari cer corporațiunile obligatorii?

Sunt ei conștiinți de ce cer, 'și dau ei sēma de conse-

cințele legii? Și chiar dacă nu ved bine ce le-ar aduce aplicarea unei asemenea legi, au ajuns ei la așa număr în cât să aibă dreptul să se țină sémă de cererile lor? Unde sunt documentele în cari se pot citi plângerile lor? Unde anchetele făcute asupra unei așa de grave reforme?

Sciți bine, însă, domnilor deputați, cine a pornit mișcarea. Un agitator, un „meneur” și câți-va patroni, așa că legea nu ar fi a meseriașilor, ci a patronilor. Și între acești patroni, sciți cine a fost în frunte: Constructorii, antreprenorii de construcțiuni, acești „sub-arhitecți.”

Ei vor excluderea lucrătorilor străini.

Eu îi socotesc de perfectă bună credință pe acești antreprenori de construcțiuni. Cred că ei sunt convinși că avem, acum, între lucrătorii români, în număr suficient: stucatori, zidari de fațadă, pietrari, dulgheri, tâmplari buni, iar nu numai săpători de pământ salahori, cum era acum câți-va ani, când Brătianu se plângea că, în unele orașe din Moldova, nu se puteau clădi școlele și casărmile cu lucrători din localitate.

Dar dacă s’au înșelat? Dacă în realitate nu se găsește un număr îndestulător de lucrători constructori experimentați, abili, în România? Gândiți-vă la grelele consecințe a acestei stări de lucrători. Nu mai reamintesc legea lui Darwin,—științifică, netăgăduită,—că concurența este condițiunea de progres a indivizilor ca și a națiilor.

Dar, este aci în joc o cestiune de o mare importanță: cestiunea proprietății clădită.

E evident că trebuie să apărăm înainte de toate pe muncitorii noștri. Inșă, dacă ai noștri nu există? Dacă, în loc de zidari, avem numai câți-va zidari și mai mulți salahori de apărat? Cine suferă? Toți cei cari ar avea să clădescă: Statul, județul, comuna, particularii.

Apoi, nu ar fi o depreciere sensibilă a proprietății urbane, a unei părți a bogăției noastre?

Până adî, cei cari voiau să clădescă, puteau, făcend

apel la zidări dibaci ca Italienii, să aibă construcțiuni cari să dureze 200—300 de ani. Cu corporațiile obligatorii, cari depărtază de fapt pe lucrătorul italian, de vreme ce el nu pôte exhiba un certificat de capacitate (nu există în țera lui), cei cari voesc să clădescă sunt la discreția antreprenorilor din corporație. Nimic nu'i împiedică de a face cartel între dênșii și de a clădi clădiri mai puțin solide, dar și mai scump de cât înainte.

Ne-am pus de acord, domnilor, ascultând și sfaturile prietenelor noștri, ca să uităm principiul libertății individuale și am decretat anihilarea lui în folosul colectivității.

Am creat privilegiul. Fôrte bine. Dar iată că se verifică de îndată această lege că nici un privilegiu nu se pôte acorda unora de cât în detrimentul altora.

Ei bine, dacă în materie de organizație socială, principiul libertății trebuia sacrificat, sacrificat trebuie ôre să fie, de o potrivă, și principiul dreptății? (Aplause).

Drept este ca de o-dată, de prin bunul plac al unor ômeni, Statul, județul, comuna, cetățenii în genere să fie păgubiți, ca să se favorizeze îmbogățirea repede a unei clase?

Și tot așa de „bon marché“ face domnu Diamandi de principiul justiției în relațiunile omenesci, ca de principiul libertății.

Dar cred că ar trebui, mai cu sémă, să întreb: tot așa de grăbit este a face *tabula rasa* de acest principiu, într'o cameră liberală, domnu ministru, vechiul liberal, ca domnu Diamandi, nou liberal?

În domeniul muncii, ca și în toate domeniile activității noastre,—o repet domnilor,—justiția trebuie să fie supremul regulator al relațiunilor omenesci.

Și, în momente așa da grele, gânditu-s'a domnu ministru la budgetul nostru particular, la budgetul nostru al tuturor? Am dat credit ilimitat guvernului ca să reguleze, eum va crede mai bine cestia financiară, 'i-am lăsat mâna liberă ca să taie până la rană, pentru ce vrea să taie din-

colo de rană? Pentru ce vrea să împovăreze budgetul meă cu 1,000 sau 2,000 de lei pe fie-care an? Căci acesta se va întâmpla de sigur: de îndată ce corporațiunile vor fi înființate, se vor înființa repede și cartelele între producători, în dauna consumatorilor.

Să vă dau un exemplu de răul ce pot face cartelele, un exemplu foarte cunoscut mie.

Acum trei ani, primarul unui oraș din România, la facerea budgetului, găsește că se cheltuia cu registrele și imprimatele orașului suma de 64.000 lei. Această sumă părându-i-se exorbitantă, primarul cercetază cauza și află că, de nenumărați ani, tipografil din localitate formeză cartel și prelevau ca un fel de „subvenție pentru industria națională”, — cum fără turburare l-au mărturisit ei, — sume enorme de la oraș. Voind să precurme răul, primarul s'a adresat directorului Imprimeriei Statului, pe atunci colegul nostru domnu C. Ilescu, rugându-l să-i dea un om cinstit și cunoscător în ale tipografiei, care să-l lumineze, să-i arate cu cât s'ar putea tipări imprimatele și registrele comunei sale. Resultatul a fost că primarul le-a putut da cu contract Imprimeriei Statului cu prețul de lei 14,600. A cădut partidul liberat de la putere. S'a dus și acel primar.

Revenind partidul liberal, a fost ales ca primar în acel oraș tot primarul de acum trei ani.

Dar în acest interval, cartelul local se reînființase și se cristaliza din ce în ce mai bine. De la 14.000 lei, în trei ani cheltuelile pentru imprimare se urcase la 27.000, 28.000 lei. Primarul în cestie a căutat să spargă, iar, cartelul; a provocat o mare concurență, adresându-se la tipografil tuturilor principalelor orașe din țară, și astă-dî imprimarele și registrele comunei sale se fac pe suma de 11.900 lei.

Domnilor, când vor exista aceste corporațiuni obligatorii, înțelegeți foarte bine că cartelele vor fi generale.

Brutarul va scumpi pâinea, cismarul încălțăminte și

croitorul,—mai cu sémă că și el va plăti pâinea și încălțăminte mai scump,—nu se va mai lăsa nici el în urma celor-l'alți.

Budgetul fie-căruia, bogat ori sărac, va fi atins. Când va fi singur, consumatorul se va resimți din urcarea prețurilor lucrurilor indispensabile vieții; când va avea o familie mai mare, cinci, șese copii, vai lui! Și vom duce toți păcatul acestei grăbite și greșite legi.

Domnilor, nu'mi rămâne, ca să încheiū, de cât să adaug încă câte-va cuvinte ca să arăt tótă diferența ce există între syndicatele libere și corporațiunile obligatorii, ca să fac să reiasă ce ar ajunge să fie și la noi aceste corporațiuni, organizate cum voesce domnu ministru, luând de basă proiectele întocmite de un ministru conservator, voința unui agitator și legislația austro-maghiară. Comparația cu străinii este unul din procedurile fundamentale ale metodei experimentale, singurul care, în materie socială, nu aduce decepțiuni.

Se cunoșce, dar, mai exact, ce s'a petrecut la alte popóre.

Cu toate afirmările domnului ministru, eu susțin că corporațiunea obligatorie nu există în realitate la Germani, căci, de și legea nouă din 1897 deschide, óre-cum, o pórtă spre ideea de obligativitate, permițēnd administrației superióre să facă, dupe apreciere, corporația obligatorie, în urma cererei majorității celor interesați, — corporațiunea este declarată *facultativă* chiar prin acéstă lege și de fapt nimeni nu cere să o facă obligatorie.

Numai în semi-feodala Austrie și în Ungaria găsim acéstă haină bizară, cu care voim să îmbrăcăm poporul nostru.

Dar, domnul ministru crede și afirmă că sindicatul liber, la Belgieni, la Francezi, la alte popóre, este o instituțiune greșită, de vreme ce corporațiunea la Austriaci și la Unguri a folosit lor și de aceea o și adoptă.

Să vedem.

Pentru prima oră aud că sindicatul, la Francezi, de exemplu, n'a adus nici un bine, și sunt foarte surprins.

Nu voiesc să abuzez de indulgența d-văstre, domnilor, și să lungesc mai mult de cât se cuvine, prin citații, argumentarea mea, dar să 'mă fie permis să vă arăt numai ce dicea, la tribuna Camerei franceze, în Maiu 1890, despre rezultatele legii pe care Francezii au proclamat-o „cea mai mare lege a secolului“, domnul Aynard, unul dintre cei mai de valoare parlamentari francezi.

Iată: „Sub beneficiul legii de la 1884, syndicatele au căpătat o largă dezvoltare.

Ele au format corpuri eminente, puternice, luminând puterile publice asupra cestiunilor economice, publicând documente cari sunt, adesea, tot așa de bine alcătuite ca documentele Camerelor de comerț, îmboldind indulgența sindicatilor, obținând așa minunate rezultate, în cât au transformat ori au salvat unele industrii“.

În privința corporațiilor austriace, sunt silit să insist mai mult; dar vă mărturisesc că sunt ambarasat, atât de mulți autori se rostesc în contra lor.

Nu voi citi pe autori liberali. Printre aceștia chiar profesori universitari, ca domnul Jay, ca domnul Bry, nu menagează epitetele când vorbesc de organizația socială austriacă. Așa domnul Bry, în cartea sa „Cours élémentaire de législation industrielle“, o taxeză de „autoritară și in-chizitorială“ (pag. 281).

Voi alege numai câți-va autori catolici în diferite țări. La francezi, să citez unul singur, dar foarte cunoscut, domnul Hubert-Valleroux.

Domnul Hubert-Valleroux, dupe ce arăta cum grupul catolic austriac, având o încredere extremă în meritele guvernului ca administrator și organizator, a stăruit să reînvieze o instituțiune medievală, — continuă ast-fel, stabilind un paralel între corporațiunea de odinioară și aceea pe care

legea austriacă a voit să o galvanizeze: corporațiunea din trecut era cu totul spontanee.

Ea își edicta singură regulele intime, se guverna singură, și, față cu puterile publice, sub un aspect de supunere, păstra o adevărată independență.

Membrii corporațiunii se alegeau, ei formau, dar, o companie foarte unită, având grije de a apăra onórea profesională și de păzit cu gelosie spiritul de corp.

Corporațiunea eșită din legea de la 1883 este cu totul alta. Ea se compune din ómenii cari nu se cunosc, pe cari autoritatea 'i-a întrunit fără veri-o selecțiune și numai fiindcă, practicaui în același loc, aceeași profesiune, sau o profesiune, óre-care. Administrația intervine în tóte. Puterea pe care corporațiunile au avut-o o-dată este transferată în biurourile prefecturei, sau ale ministerului. Pentru unii cari aparțin clasei instruite, a ridica corporațiunile, era a instaura din nou spiritul creștinesc, care avea în aceste corporațiuni o așa mare autoritate.

Ar fi prea ușor de a demonstra, erórea acestor ómenii, cari au crezut că pot să refacă sentimentele intime ale guvernanților, restabilind o organizațiune care permisesse acestor credințe să apară în tótă splendórea lor, dar care nu le produsese.

De bună sémă, dacă considerăm rezultatele probabile ale acestei legi, dacă ținem cont numai de cele obținute până acum, putem dice că sunt departe de a fi în favórea cauzei scumpă spiritelor cari au voit restabilirea corporațiilor închise și obligatorii.

Același autor, în „*la Revue catholique des institutions et du droit*“, în numărul recent din Decembrie 1901, studiază din nou cestia corporațiunilor închise în Austria: „Care a fost efectul acestei legi? Guvernul a trebuit mai întâiu să constate cu surprindere că amintirea vechilor corporațiuni era așa de ștersă, în cât a trebuit să o reînouiască cu desêvirșire printre populațiuni. La Viena din 3.845 de

croitorii convocați nu s'au putut întruni de cât 954. Strungarii numărau 1.300 maștrii; nu s'au putut aduna de cât jumătate. Din 750 de căruțași, nu au venit de cât 150.

În ceea-ce privește pe lucrătorii cari au întrunirile lor osebite, ei s'au arătat foarte iritați de situațiunea pe care le-o crea legea și au refuzat de a vota delegații lor.

Multe din corporațiunile nu se formară de cât dupe înjocțiunea funcționarilor cari grupară cu forța pe artizanii...

Preocuparea principală a acestor meseriași, ast-fel grupați, fu să depărteze orî-ce concurență. Ei cerură puterilor publice să ia măsuri în contra marelui industrii, rivala nesuferită. Au obținut numai o lege care limitează durata muncii în fabrici, chiar pentru adulți. Ar fi voit să se impună marilor industriași un certificat de capacitate, tocmai ca micilor artizanii; să nu li se permită să aibă ucenici, etc. S'au vădut chiar o corporațiune de zugrăvi intentând o acțiune unui spițer care pusese pe un băiat să-l curețe prăvălia în afară. Noi permitem, diceau corporațiunile, ca el să și curețe prăvălia cu servitorii lui; dar să pretindă a curăța exteriorul prăvăliei, acesta înseamnă a usurpa privilegiul corporativ.

Meseriași și micii comercianți așteptau mult de la această lege. Ei credeau că legea va restabili vechile corporațiuni și că vor redobîndi, ast-fel, în urmă prosperitatea de odinioară. Ei nu voiau să vadă că situațiunea economică este cu totul schimbată.

Dar un lucru va surprinde: cei cari au profitat mai mult din legea de la 1883 sunt socialiștii... Nu facem propagandă, dic ei, în timpul ședințelor, dar înainte și dupe ședințe și cu succes. De bună sémă, iată un rezultat pe care legiuitorii nu l'prevăduse.

Este interesant a se studia această încercare de reconstituire a regimului corporativ.

De și ea s'a petrecut la un popor care, prin caracterul său și prin situațiunea sa istorică și economică, era în

alte condițiuni, în condițiuni mai favorabile de cât ar fi fost, de exemplu, poporul francez, se poate afirma că *această încercare a fost o decepțiune* și pentru autorii ei și pentru acei cari, afară din Parlament, se așteptau la alte rezultate.

O decepțiune ! E aproape cuvântul domnului Rudolf Meyer, secretarul contelui E. Belcredi, autorul legii de la 1883, — care, anul trecut, mărturisea domnului profesor Braun, din Basel, că această lege a fost „une méprise,” o greșală, căci contele Belcredi s'a gândit la nisee lucrători cari nu existau, la „lucrători teoretici.”

Și, în privința nesfârșitelor procese ce corporațiunile și fac unele altora, fie-care reclamând ea făcând parte din meseria sa, cutare sau cutare ramură de fabricațiune, pe care altele o revendică asemenea, domnu Sigmund Mayer a publicat, în *Neue Freie Presse*, în cursul anului 1893, o serie de articole foarte sugestive. Un lăcătuș de la țără e dat în judecată, în urma reclamației jugravorilor din orașul vecin, fiind-că a văpsit din nou o bancă. E achitat. Dar un tâmplar poate el să văpsască mobile? Dupe jurisprudența urmată de unele tribunale, el poate să văpsască mobile vechi, dar nu și mobile noi; iar, din potrivă, o decisiune a guvernământului din Silesia îi refuză categoric acest drept. Brutarii pledază contra morarilor, tâmplarii contra dulgherilor, etc.

Domnu Sigmund Meyer conchide : „certificatul de capacitate implică delimitarea profesiunilor. Delimitarea profesiunilor implică războiul între meseriași.”

În revista „*la Réforme sociale*,” în numerele de la 16 Noembrie 1893 și 1 Ianuarie 1896, doctorul Walter Koempfe, unul dintre deputații catolici cari a votat legea de la 1883, regreta că a colaborat la o asemenea lege, deplora rezultatele la cari au ajuns meseriașii și speră că un curent mai sănătos se va determina ca să ajungă să stinjenască răul.

Un alt catolic, un belgian, domnu V. Brants, profesor la universitatea din Louvain, secretar perpetuu al societății

belgiane de economie socială, tot în revista „*la Réforme sociale*“, Februarie 1896, analizând starea spiritelor în diferitele partide din Austria, față cu legislația socială, conchide: „*Sozialdemokratii*“ preferă libertatea de asociațiune..... Precum am mai spus-o, *Austriacii* par a se întorce către sistemul de asociațiuni, „*Vereine*“, usitat aiurea, — lăsând acestor asociațiuni mai multă libertate de acțiune, Pare că politica socială austriacă, fără a abandona legile ei protectoare, se află într'un moment de tranziție, „à un tournant.“ Legile dobândite rămân, dar regimul nu pare a fi, în momentul acesta, pe cale de propășire.“

Același scriitor a scos la lumină, sub titlul *le régime corporatif au XIX siècle dans les états germaniques*, un foarte interesant studiu de legislațiune socială, făcută dupe consultațiuni personale culese la fața locului, sau dupe indicațiunile oamenilor competenți și practici din Austria și Germania.

Domnu Brants este un martor imparțial și luminat, care merită totă încrederea.

Ocupându-se de Austria, domnu Brants arăta cu ce greutate a trecut legea contelui Belcredi și a partidului catolic, care a trebuit să se folosască de căderea cabinetului Auersperg, și de venirea la putere a contelui Taaffe, ca să aducă legea în Cameră. Depusă la 1879, ea a întâmpinat cea mai strașnică opoziție din partea școlei liberale. Camera de Comerț și de industrie din Viena, precum și „*Gewerbe Verein*“ din Austria-de-Jos, s'a pronunțat neconținut contra ei și d'abia dupe 4 ani a putut să treacă în Camera deputaților.

„E evident, dice domnu Brants, că legea n'a salvat meseriile. Pote, în entuziasmul primelor reforme, uni prea sperase mult de la această lege, socotind-o ca un fel de talisman venit a galvanisa mica industrie.

Aceste speranțe exagerate nu erau raționabile. Nimeni nu se putea aștepta să le vadă realizate. Să nu uităm că partea esențială a legii e organizarea oficială a industriei

de către Stat. Administrația este amestecată în toate. Acesta este caracterul general al regimului. *S'a semnalat inconveniențele lui și se cere mai multă autonomie.* Corporațiunea este, în deobște, lucru foarte bun și fecund în rezultate, dar în Austria este o **instituțiune** oficială, creată fără nici o preocupare de ideea de solidaritate morală. *Ceea-ce lipsește, dar, mai ales grupărilor austriace calificate de corporațiuni, este acel spirit de solidaritate morală care constituie viața adevăratelor corporațiuni.* Sunt corpuri de Stat, dar care n'au eficacitatea socială și morală a liberelor corporațiuni.

Chiar considerându-le numai ca corporațiuni, trebuie să ne ferim de a conchide că reconstituțiunea legală, încercată în Austria, ar putea lesne să fie experimentată în toate țările. Austria este deprinsă de mult cu acțiunea puternică a Statului; sentimentul guvernamental și monarhic este foarte înrădăcinat în această țară. Apoi, Austria a avut în tot d'a-una corporațiuni, chiar obligatorii de drept; nu au fost desființate nici o dată cu deservire, și liberalii recunoscău că existau, la 1859, drepturi câștigate care împiedecău de a le suprima.... În fine, Austria se bucură, în masa burghezimei, de oarecare unitate religioasă, situațiune eminamente favorabilă activității corporative. Condițiunile de a fi ale Austriei erau dar făcute pentru o tentativă ca aceea pe care am studiat-o... Și, cu toate acestea, câte dificultăți și câte imperfecțiuni! Dacă, în realitate, se poate concepe într'un asemenea mediu posibilitatea unui asemenea regim, ar trebui neapărat, să se învingă mult mai numeroase obstacole ca să se aclimateze într'o țară unde acele condițiuni ar lipsi..

În fine, iată încă un autor german, domnul H. Woentig, profesor la Universitatea din Marburg, a căruia scriere *Gewerbliche Mittelstandspolitik*, publicată în 1898, conține cele mai serioase și amănunțite anchete și este foarte apreciată în țările germane. Nu voi face citații după această carte, ci voi resuma numai repede câte-va părți importante.

Domnul Woentig constată și d-sa că punerea în practică a desideratelor, din legea de la 1883 nu a găsit încurajare nici în Austria-de-Jos, nici în cele-alte părți ale Imperiului.

Ba, în multe locuri, încercarea de a crea corporațiuni întâmpină chiar o rezistență energică.

În Bohemia ca și în Moravia, în Austria-de-Jos ca și în cea de Sus, în provinciile Alpine ca și în cele Carpatine, raporturile oficiale, cu ôre-care variantă, au frasa stereotipă următorea: „Lipsa de interes și nemulțumirile ce se văd în clasa industrială fac, pe de-o parte, din corporațiunile existente, un fel de fantomă, iar pe de altă parte le transformă într'o arenă pe care se desfășură pasiunile cele mai urite“. Sau cęstă-l-altă frasă, tot atât de puțin veselă: „Corporațiunile existente nu numai că nu exercită o influență bine-făcătoare asupra industriei, dar încă o degradéză“.

O desilusiune grozavă te coprinde când ai privit de aproape organisarea corporațiunilor industriale în Austria. Înaintea ta se desfășoră un câmp de ruine, o pustietate monotonă, rar întreruptă de o oasă mai veselă. Din cele 5.317 corporațiuni, cea mai mare parte sunt forme gôle, locuințe părăsite, ruine condamnate prăpădirei. Spiritul modern de asociațiune nu prinde viétă acolo, ca o plantă tineră care promite, dar piere, tocmai din cauza promisiunilor neîndeplinite.

În ôri-care din cele trei puncte de basă, pe cari stați corporațiunile, am urmărit mersul lor, vom da peste aceleași eșecuri.

Ca școlă de auto-administrațiune: ca corp constituit ca să se adune și să discute interese sociale și să prepare ast-fel pacea socială, *iată ce ne arată rapôrtele oficiale:* ³/₄ din societățile existente în Viena n'au ținut, în cursul anului 1894, de cât două ședințe plenare.

Din 184 societăți, mai mult de jumătate n'au ținut în Brünn, în 1890, de cât o singură ședință generală.

În districtul Salzburg $\frac{3}{4}$ n'au ținut de cât o singură ședință generală.

În alte locsilități lucrurile stau și mai rău.

Chiar în unica ședință ținută, numărul relativ al membrilor prezenți e foarte mic. Președintele corporațiunii croitorilor din Salzburg, de exemplu, se plânge că, *din numărul de 120 societari, nici o-dată n'au asistat la ședință mai mult de 15—18 persoane.* La multe adunări generale s'a întâmplat că *nici comitetul nu era în număr regulamentar.*

În Brünn (districtul) jumătate din numărul corporațiunilor nu rezolva nici o hârtie în timp de un an, sau, în cazul cel mai favorabil, rezolva 20 de hârtii.

În Troppau și în Salzburg același lucru se constată la mai mult de jumătate din corporațiuni. Unde mai pôte fi vorba de o acțiune comună în interesul meseriașilor și cine are curagiul să vadă în activitatea acésta lentă, sau aprôpe nulă, un îndemn la fondarea corporațiunii?

Ca organ de impuls în politica industrială a Statului, ca să desvolte, în muncitorime, dragostea de muncă și priceperea în executarea ei să înmulțescă numărul muncitorilor cu carte și cu specialitate tehnică, apoi să mijlocescă plasarea ucenicilor, dându-le ocupațiune ca să nu cadă în sarcina Statului, corporațiunile lasă încă foarte mult de dorit.

Așa, de exemplu, în Viena, în 1890, se vîd plasați numai 914 din 1.384 ucenici; în 1892, numai 322 din 1.418; în 1894, numai 376 din 2.005.

În privința înființării de școle de meserii pentru adulți, raportul din 1892 arată că din 5.317 corporațiuni, numai 122, adică 2—3 la sută 'și-au făcut datoria.

Ca creatore și administratore de capital pecuniar, corporațiunile s'au arătat, de asemenea, foarte slabe. În loc să întrebuinteze bani pentru școle, pentru ajutoare, pentru formalități juridice, se vîd cele mai mari sume (346 de mii din 436 de mii), în 1894, de exemplu, cheltuite cu administra-

ția imobilelor, cu spese de cancelarie, cu salarii, proviziuni, etc.

Cu alte cuvinte, banii strânși de la lucrători și ucenici din sudorea frunței lor se risipeesc fără milă și fără socotelă în cheltueli de prisos.

Și în această privință, deci corporațiunile nu corespund misiunii lor industriale.

Resultatul cercetărilor serioase făcute asupra instituției obligatorii a corporațiunilor este defavorabil lor. *Póte că împrejurări externe au contribuit la însuccesul acestei instituțiuni, dar adevărata cauză este de căutat în însăși aceste corporațiuni.* Formă goală, fără substanță solidă, iată cum se prezintă corporațiunile. Raporturile între membrii ce le constituiesc sunt așa că miezul și învelișul nu se potrivesc: mijlocele și scopul se bat în cap.

Nu toți indivizii cari compun o corporațiune iaă parte la viața ei. Ucenicii nu au nici o valoare; ei sunt considerați ca obiecte. Lucrătorii au prea puțină trecere. Maestrii singuri au cuvântul și puterea. Ei domnesc în societate.

Dar și grupul acesta dominant e format, în cele mai multe cazuri, din deosebite elemente, cu interese adese contrarii. Prin urmare, nu póte exista în corporațiuni o direcțiune unică și fixă. Părerile sunt diferite, majoritatea decide: cei mulți înving iar, iar cei puțini, dar de multe ori cei mai aleși, se supun, sau se retrag.

Apoi este, óre, în interesul maestrilor să lucreze dupe prescripțiunile legilor? Vor lua ei măsuri de garanție pentru interesele ucenicilor, a căror exploatare este folosul lor? Vor lucra ei, óre, pentru prosperarea și înmulțirea școalelor, când cei cu carte și cu pricepere le pot face concurență? Vor avea ei grijă de a da de lucru la toți, când tocmai lipsa de lucru le dă puțința de a micșora salariul?

Experiența ne învață să răspundem că „nu“. Trebuie să conchidem, deci, că corporațiunile, în forma lor actuală, sunt minate de o bółă incurabilă și numai întemplantarea face

ca, pe ici-colea, câte una să ducă viață și să 'și împlinescă menirea într-o direcțiune oarecare.

Cred că am ținut destul, am adus, în desbateri, destule critice pentru a vă permite să decideți asupra propunerii mele, domnilor deputați.

Mulțumindu-vă de deplina bună-voință ce în tot timpul prea lungii mele cuvântări 'mă-ați acordat, nu pot să termin fără a vă ruga să-mi continuați această bună-voință și să-mi dați voie a lămuri pozițiunea mea ca vechiul liberal, combatând, în Parlament, legea domnului ministru.

Una din mahnirile mele, în discuțiunea acestei legi, este că nu am isbit să vorbesc destul de clar, ca să fiu înțeles. Așa, mai cu seamă d. Diamandi, — nu știu dacă m'a ascultat bine, — dar am constatat cu părere de rău că puțin m'a înțeles.

Mai întâiu, eu nu am ținut că în alte țări socialiștii au susținut principiul obligativității în organizarea corporațiilor, fiindcă știu că în alte țări, în Germania de exemplu, socialiștii, precum și domnul Carol Grad, membru în Reichstag, socialiștii, cari aspiră înainte de toate la edificarea „Statului muncitor” socotesc corporațiunile ca o instituțiune învechită, mucedită, „surannée”, fără influență asupra bunului trai al artizanilor și cari „nu valorizează nici cât hârtia pe care sunt scrise statutele lor”.

Am ținut că în alte țări, în Germania și Austria, numai partidele catolice, adică reacționare, apără ideea formațiunii corporațiilor închise.

Am ținut, în adevăr, la finele vorbirii mele: „să ascultăm inspirațiunile cele mai generoase...”. Prin acest cuvânt, d-sa o fi crezut că facem ver-o aluziune, că voiam să dic: „...Mai generoase de cât ale tinerimii generoase”. Nu am avut această intențiune. Nu 'mă fac nici o iluziune. Cred că în domnul Diamandi, ca și în unii din noștri prieteni politici, somnolează, dar nu a murit „vechiul om”. „Chassez le naturel, il revient au galop”. Principiul autori-

tarismului apare la fie-care pas, se arată mereu. „Meseriașii nu sunt disciplinați, nu sunt uniți. Să 'i disciplinăm, să 'i ducem de guler la corporațiunii, să 'i menținem acolo într'un mod vajnic“.

În desbateri ca cele de față, în privința obligativității, importa Camerei, cred, să scie cu cine mergem. Când vorbește domnul Diamandi, care e considerat de mulți ca reprezentantul unei științe noi, importă negresit Camerei să scie pentru ce d-sa se rostesc în cutare chip, ce idei reprezintă d-sa în realitate. D-sa ne răspunde aproape: „pe ale mele“. Beethoven dicea că unele lucruri, cari nu și le permite nimeni în compoziția musicală, și le permite el; Loti a spus că el nu se inspiră de la nimeni și, când vrea să citească, își citește propriile sale scrieri.

Domnul Diamandi este în frumoasă companie. Dar pentru noi, ce ne-a spus este „trop, ou trop peu“. De! poate că era mai bine să cunoșcem pentru ce, de o dată, d-sa trece, în această împrejurare, de la ideile socialiste la ideile reacționare, — unde voiesce să ne ducă și pe noi. Nu aș voi să insist, fiind-că nu prea e chip să lămurim. Dar ved că domnialor, de îndată ce s'aū lepădat de socialism.... „de satana“, voiesc ca ideile cari le susțin acum, în Parlament liberal al țerei, să nu mai fie de aproape cercetate, să fie ca și liberale. Și sunt nevoit să repet: socotesc că ne importă, nouă tutulor, aici, domnilor deputați, să scim dacă domnialor, colaboratori mărturisiți și, în tot casul, netăgăduiți ai domnului ministru, în excesul de zel al domnialor de a'l servi, nu s'aū dus, ori nu 'l-aū dus prea departe, adică: la reacționarism.

Și în alte Parlamente, socialiștii aū luat adesea cuvîntul cu ocazia presintărei legilor asupra asociațiunilor profesionale. În parlamentul Belgiei, aū vorbit domniș Denis, Anseele, distinsul sociolog Van der Welde, cari la o laltă or fi valorând cât domnul Diamandi. Nicî unul nu 'și-a permis să dică, ca domnia-sa, că „nu-l pasă absolut de cuvîntul

atentat la libertatea individuală". Nici unul n'a vorbit contra acestei libertăți; toți s'aû rostit pentru uniunile libere.

O fi fost domnul Diamandi în curent cu problemele sociale, pôte să fie și acum, dar, în discuția legii de astă-dîi, mult 'mî-e tēmă că confundă pe socialiști cu catolicii sociali.

Dacă n'ar confunda de cât atât! Eû caut încă sensul frazei:

„*In adevăr, obligativitatea nu e cerută de socialiști în apus; dar ea e impusă acolo de lupta economică și de lupta claselor*". Și daû termen, dacă vrea, domnului Diamandi, să ne lămurască ce va să dică.

Cum? Ea e impusă de *lupta claselor* și nu o cere nici un socialist? Și a trebuit să se ridice câte un fost socialist numai la noi în țēră ca să o apere?

Eû mă așteptam ca d-sa să vorbescă în numele grupului d-sale, ca domnul dr. Radović, care s'a rostit mai clar, — cum ar face-o domnul V. Morțun, care vîd că se abține.

Dar, cînd aud că domnia-sa declară că cuvîntul de atentat la libertatea individuală nu'l sperie, fiind-că *atentat la libertatea individuală nu înseamnă nimic*, cînd interese superioare ale unei clase saû ale Statului dictēză asemenea atentat și cînd asemenea act este un folos obștesc, nu știu ce se mai gîndesc. Aceste teorii fôrte vechi, scim toți în gura căror ômeni se găsesc; dar ele nu clasēză în nici o țēră pe partizanii lor în rîndurile liberalilor. Necesitățile specioase ale rațiunei de Stat nu ne satisfac, chiar invocate de guvernele absolute, necum de domnul Diamandi.

De asemenea, nu e destul ca să explice „*pozițiunea domniei-sale extra-ordinară de apărător al proiectului guvernului*" să dică: „e curios că domnul Romanescu se dă de-abia ađi ca socialist, căci atât amar de vreme nu 'l-am cunoscut ca atare. Nu e destul să dică: „Domnul Romanescu e un revoluționar“. Căci acesta nu pôte face diversiune, nici schimba nimic din câte am đis până aici.

Eă am vorbit ca democrat. Toți știu aici că sunt un democrat neclintit, neșovăelnic și de aceea 'mă-am permis să ridic glasul în numele democratismului nesocotit. (Aplause).

Și, fiind-că adevărați democrați mulți suntem în Camera română, când o lege socială așa de importantă vine în discuția acestei Camere, e loc a se limpezi lucrurile; e loc și suntem în drept a întreba care sunt ideile, care sunt principiile pe care se întemeiază legea. (Aplause).

Domnul Diamandi ne-a spus că temerea de a atenta la libertatea individuală constituie un „fals liberalism“, că domnia-sa nu „va cădea în această eresie“ și că, de aceea, —tot cum voește ca „Statul să fie proprietar și gendarm“, — voește ca Statul să useze „de singurul mijloc ce are spre a disciplina pe lucrători“, să-î siléască să intre în corporațiuni obligatorii.

De altminteri, adaugă domnia-sa, și Statul este o asociațiune obligatorie.

Credem că are să vină cu ceva mai nou. În generositatea domniei-sale, póte că prea ne-a cređut de „vieilles barbes“. (Risete).

Domnul Diamandi 'mă reamintescă că, pe când eram copil mic, am fost botezat fără voie; că, apoi, am fost chemat la armată fără voie; că, în fine, plătesc imposite fără voie. Și toate acestea pentru că Statul este o asociațiune obligatorie. Atâta carte a trebuit și am putut să învățăm și noi. Domnia-sa ar fi putut adăuga: că Statul îmbrățișează totă activitatea noastră și este, cum s'a ăis, asociatul comanditar al tuturilor întreprinderilor. Gardian al ordinei, depositar al forței publice, el e producător de ordine, de securitate, de bun trai. El e promotorul marilor interese ale civilizațiunei, etc. Sunt pagini cunoscute.

Da, Statul este o asociațiune obligatorie, fiind-că e o asociațiune esențială, primordială, naturală ca și comuna. Întrebarea e: Alături cu Statul, este nevoie, óre, a se creea alte

nt un asociaţiunii obligatorii artificiale, privilegiate în flagrant de-
ermis sacord cu condiţiunile vieţii moderne?

Domnilor, ni se mai dice de domnul dr. Radovici: „Nu
confundaţi liberalismul politic cu liberalismul economic: nu
e tot una. Liberalismul nu se opune la intervenţiunea Sta-
tului şi rău cred unii că intervenţiunea Statului este nega-
ţiunea individualităţii“. Şi domnul Diamandi declară hotă-
ritor: „Trebuie odată pentru tot-d'auna să încetăm cu lupta
cuvintelor şi cu robia vorbeii!“.

Robia cuvintelor! Nu; noi nu suntem sclavi cuvintelor,
domnule Diamandi. Tocmai noi, vechii liberali, căutăm să
vedem ce se găseşte sub cuvinte.

Partidul liberal, care a luptat pentru întemeierea liber-
tăţilor publice, nu a fost aşa lipsit de pricepere, în cât să nu
soie cum să întemeieze viitorul economic al acestei ţări. Ma-
rele merit al lui Brătianu şi al colaboratorilor săi este că,
pe lângă cestiile politice, l-a preocupat de o potrivă, tot-
d'a-una, dar mai cu sémă în ultimii ani, cestiile economice,
cestiile sociale, şi că nici odată nu s'a ferit de interven-
ţiunea Statului în regimul muncii.

Aşa, pentru legea tocmelilor agricole, la 1882.

Dar, atunci de şi Statul intervenea de-adreptul în con-
diţiunile muncii ţărăneşti, legea a şters dispoziţiunile din
trecut de a se mai executa cu forţa săténul care nu 'şi îm-
plinise învoelile.

Şi, cu toate că erau în joc interese mai mari de cât
ale meseriaşilor,—de vreme ce era vorba de producţiunea
noastră agricolă,—nimeni nu a regretat că Statul nu a pus
pe grumajii săténului o mână mai tare ca să-l „disciplineze“
(cum s'ar dice astă-dî), şi toţi, în partidul liberal, s'auf fălit,
s'auf glorificat că legea, *intervenind* în relaţiunile agricul-
torilor, legiuitorul a sciut să stea în cumpănă, să nu de-
păşecă măsura, să nu devină tiranic, să fie drept. (Aplause).

Aşa, apoi, pentru inalienabilitatea pământurilor foştilor
clăcaşi, garantată din nou prin Constituţiunea noastră, la 1884.

Aşa, în fine, luptând ca să se organizeze mai spornic forţele de producţiune ale ţerei noastre, fie făcând legea „*spre a veni în ajutorul industriei naţionale*“, fie avanta-giând,—cu ocazia votărei tarifelor vamale, în 1886 şi 1892,—unele industrii, cari s'au dezvoltat, apoi, în ţera noastră.

Toemai partidul liberal a făcut mai mult de cât toate cele-alte şi, de aceea, nu i se poate precupeţi titlul de partid naţional. (Aplause).

Şi, pentru că toate acestea ar putea să fie tutulor cunoscute, avem dreptul să ne mirăm cum ni se face ast-fel lecţii, dicându-ne că suntem sub robia vorbei, că confundăm liberalismul politic cu liberalismul economic.

De altminteri, aceste două principii nu sunt de confundat. Toţi economişti, însă, şi cei cari sunt pe limitele socialismului şi cei cari sunt partisanii purei doctrini a economiei politice, — ortodoxii, — sunt de acord ca să proclame că nu e înţelept a se aplica principiul intervenţiunii în ori-ce împrejurare, în bloc şi fără măsură.

Ast-fel, Emile de Laveleye, resumând toemai *Credo* şcolii noui, serie: „*Noua şcoală proclamă că Statul este un instrument necesar de progres. Tot de o-dată, însă, adaogă că ori-ce cas de intervenţiune trebuie să fie examinat, reze-mându-se legiuitorul pe faptele dobândite, şi că nu se poate invoca aci principiul general.*“

Şi domnul Leroy-Beaulieu, într'un text pe care într'adins l-am ales cam vechiu (*l'Economiste français*, Mars 1873): „*Ar fi a nesocoti într'un mod extraordinar rolul Statului, dacă l-am reduce la simpla funcţiune de gardian al securităţii materiale. Nu printr'o regulă absolută se poate ţermuri acţiunea Statului, dar prin observaţiunea fie-cărui cas particular în care se cere această acţiune.*

Nu suntem dintr'acea cari cred că rolul Statului să mērgă diminuând pe măsură ce civilisaţiunea se dezvoltă... Câte atribuţiuni n'are el astă-dî pe cari nu le avea odinióră.“

Partidul liberal, conform firei lui, raţiunei lui de a fi,

principiilor lui, repudiază de o potrivă și iluziunea care așteptă ori-ce leac de la Stat și iluziunea care se încrede numai în libertatea absolută.

Să nu se credă, dar, că partidul liberal poate intra sub robia afirmațiunilor cât de sentențioase fie, sau a verii unei autorități nerecunoscute, deținătoare a unei științe ale căror arcanе nu voiesc să le deschidă.

Eclectismul mai cu seamă, disparatul în idei care se aruncă în vilég și cu care s'ar căuta a ni se impune *ex-catedră*, nu-l putem urma.

Mulți dintre noi, partid național-liberal, dar progresist și știind unde voim să mergem, nu am înțelege a ne perde într'un eclectism nejustificat și scos la ivelă așa de o dată.

Avem tot dreptul să cerem nouilor veniți în mijlocul nostru, când ne vorbesc de teorii sociale, să ne spună de care alte partide sunt susținute, în alte țări, ideile care le susțin domniele-lor, dicându-se, domniele-lor, liberali și socotindu-ne, pe noi, învechiți doctrinari. N'am suporta fără adâncă mâhnire să vedem că se alunecă pe acest povirniș. (Aplause).

Deună-zi, domnul Sturđa vorbea cu mare entusiasm și respect de generațiunea de la 1848.

Înțeleg ca acelaș respect să-l avem cu toți pentru urmașii lor, cari le-au continuat opera și au căutat să o completeze, întărind țera pe terenul economic și social. (Aplause).

Slavă Domnului, partidul nostru național-liberal n'a avut nevoie de o adjoncțiune de capacități că să aibă sănătoșe opinii în ale economiei politice, cum avusese în ale politicei. Nu a așteptat venirea domnului Diamandi, ca să fie intervenționist: Tote programele partidului conțin declarația formală că Statul va avea să intervină pentru organizarea muncii, a forțelor vii de producțiune pe pământul românesc.

Urmând sfaturilor unui Costache Rosetti, unui Brătianu, unui Kogălniceanu, unui Costinescu,—de la 1884, de când am avut onórea să staū pe aceste bănci și până acum,—am

găsit partidul național-liberal, — tot partidul liberal, — bătrâni și tineri animați de aceeași iubire către clasele muncitoare, de aceleași sentimente de înțeleptă protecțiune a muncii naționale. (Aplause).

Dar dacă iubim aceste clase, domnilor, cu totă inima, cu tot devotamentul, trebuie să le iubim și cu tot curagiul nostru civic, căutând să facem bine, cum suntem convinși că bine este, iar nu cum, în amăgirea lor a momentului, ele cred că este bine. Să lăsăm muncitorilor noștri totă demnitatea lor, totă demnitatea care trebuie să o aibă muncitorii într'o societate modernă, într'o țară liberă și civilizată. (Aplause prelungite).

Iată și amendamentul meu: „În orîce comună, meseriașii exercitând aceeași meserie, meserii similare sau meserii conexe, pot forma corporațiuni libere“.

Pentru asociațiuni libere *)

(Ședința de la 21 Februarie 1902)

Domnilor Deputați,

Am să zic astă-dî puține cuvinte și să vă scutesc tot de o-dată de partea obositoare a citațiunilor,

Văd că e hotărît că o să copiam până în sfârșit pe semi-feodala Austria, pământul făgăduinței al corporațiunei obligatorii, unde nici o dată această instituțiune, — cu totă crisa de liberalism din 1859, — nu a fost suprimată, unde ea trăesce, însă, dintr'o viață bolnăvicioasă și precară, cu toate eforturile celor cari visau să o învieze și să o întărească.

Vom înlesni și la noi, ca și în Austria, monopolurile vexatorii și păgubitoare unei mari părți a societăței, dar ceea-ce nu vom putea face, — cum n'a putut face nici Austriacii, — este să mai dăm, în secolul nostru, corporațiunei, aspectul unei familii mărite și ierarhizate, unde toți să îndeplinească datorii colective de autoritate și de protecțiune, de respect și de deferință și unde toți să se găsească uniți prin legăturile unei fraternități creștinești.

Ceea-ce voim să înființăm nu e nici sindicatul modern, — o asociațiune permanentă, legală și pacifică, — nici corporațiunea obligatorie creștină de odinioară și care 'și avea încă, la început, avantajile ei, de prin faptul chiar al compozițiunei ei cu porniri creștinesci.

Așa cum e concepută, va lipsi corporațiunei noastre toc-

*) (Vezi textul art. 45 la pagina 25).

mai ceea-ce constituie necesitatea socială, necesitatea principală a timpului nostru și care a fost multă vreme și la baza vechilor instituțiuni: apropierea între ómení, înfrățirea care nu se póte găsi de cât în reconstituirea familiei profesionale.

Cum s'ar putea, însă, să se ajungă la împlinirea acestui desiderat?

Domnilor, se constată, — în organisarea forțelor profesionale, — osebite tendințe cari se manifestéză sub aceleași forme și se pot lesne deosebi în două curențe fórt disticte.

La unele popóre, al căror tip este Anglia, se lasă fiecărui libertatea cea mai deplină de a se asocia. Fie óis în trecăt, reacționari, liberali, socialiști, tóte partidele sunt de acord asupra acestei cestiuni.

Altele, din potrivă, ca Austria și oare cum Germania, preferă să supună pe patroni și pe lucrători la regule comune, determinând, în mod mai mult sau mai puțin strict, raporturile, drepturile și datoriile tutulor.

Nu mai începe îndouială că este un regim restrictiv al libertăței individuale. Întrebarea, însă, este : *In ce e folositor, în ce póte desvolta, în colectivitate, sentimentul de solidaritate profesională și spiritul de familie?*

Nu ar fi, domnilor, cum-va între aceste două metode extreme loc pentru o altă soluțiune, al căreia program să se resume în aceste două principii de conduită : a acorda personificația civilă și a facilita prin tóte mijlócele dobândirea și conservarea unui patrimoniu, — proprietatea încumintând în tot-d'a-una colectivitatea, ca și pe individ ; a încuragia apoi, prin măsuri speciale, grupările, care — întrunind, fără a le confunda, tóte elementele profesiunei, precum : patroni, amployați, lucrători pentru marea industrie ; maestri, lucrători, ucenici pentru mica industrie ; proprietari, proprietari mici (sătení), arendași pentru agricultură, — ar constitui corporațiunea liberă, organism de muncă, de unire și de progres în mijlocul celor-alte corpuri sociale.

Eū cred că domnul ministru prea s'a grăbit să trecă cu orî-ce chip acest nenorocit principiu al obligativităţii. Graba d-sale îmi reamintesc cuvintele doctorului Adler, în Camera austriacă: „Noi dicem organizaţiune liberă. Partidul catolic ne răspunde: vĕ vom procura o organizaţiune directă, franco, la domiciliu“. La obiecţiunea ce am făcut că urmăm o cale greşită, închiidĕnd într'o reglementare a tutulor actelor lor pe meseriaşii noştri şi că ar fi mai ne-merit să 'i lăsăm să se recruteze prin adesiuni voluntare, ni se răspunde: „Vom reface legea, dacă va fi nevoie“. Eū pretind că ar fi mai bine să nu o facem de cât să avem a o reface, — experimentănd așa, *in anima vili*, anî şi anî de zile.

*Să lăsăm, domnilor simţul de a se asocia să se des-
volte în mod normal,—odată cadrul creat de noi.*

*Să vină adesiunile la corporaţiune la timpul lor, treptat,
natural, când fie-care va simţi necesitatea grupărei. Alt fel
va fi un fruct silit.*

*Nu închiidĕnd în bariere corporative, nici proclamănd
egalitatea teoretică a indiviđilor, vom ajunge la rezultate
bune pentru munca noastră naţională.*

Eū nu pot de cât să vĕ repet încă acum, domnilor, ceea-ce v'am spus în discuţia articolului precedent, cităndu-vĕ câţi-va din autorii carî au scris despre materie şi a căror păreri se pot resuma ast-fel: corporaţiunea medievală, devenită un instrument egoist de monopol, ne învaţă că organisarea muncel, ea şi organisarea politiceî, trebuie să respingă orî-ce privilegiu. *Neputerea individualismului egalitar de a realiza fericirea omenireî cere un regim care să nu fie o simplă juxtaposiţiune,—isvor fatal de inegalităţi şi de opresiuni,—dar să asigure, prin solidaritatea generală, libertatea şi egalitatea efectivă. Corporaţiunea obligatorie e o formă negativă; sindicatul modern nu pōte fi o resurecţiune a vechilor corporaţiuni, carî sunt în flagrant desacord cu condiţiunile noi ale vieţii poporului.*

Dar, fiind-că e epoca apoftegamelor, a afirmărilor sentențioase, permiteți-mi a produce și eu unul: În economia politică, ca și în politică, se caută a se realiza securitatea și armonia prin echilibrul forțelor. Într'un domeniu, ca și în cel-alt, nu e, de sigur, de cât un echilibru relativ instabil. Ca să parvenim, nu să-l atingem, dar să ne apropiem de el, trebuie ca grupările diferite să aducă în comun nu numai interesele lor, dar bunele lor intențiuni spontanee, adunate la o-laltă.

Aspirația generală este pe tot locul, e adevărat, d-lor, pentru reconstituirea unui interes colectiv, a unei forțe profesionale, dar unde fie-care să-și pătă găsi o libertate suficientă de acțiune și o protecțiune eficace, unde să se pătă desbata interesele comune, lăsând, totuși, libere interesele distincte.

Reorganizarea profesională este întorcerea la această mare idee a interesului colectiv, bazată pe acordul intereselor distincte, dar coordonate, a drepturilor și a datoriilor colective; este, într'un cuvint, afirmația chiar a unui bine comun, la care toți trebuie să colaboreze, într'o grupare rațională care să îi unescă, să îi proteje, fără să îi absorbe, într'o grupare care să favorizeze scopul însuși al revendicațiunilor muncitorilor, adică: o repartiție mai echitabilă a bogățiilor, participarea la beneficii și ascensiunea la proprietate.

Gruparea, însă, vedeți, trebuie să fie liberă.

Și ca să termin, domnilor, să mai fiu îngăduit, vă rog, să fac o ultimă citație, întorcând în potrivea domnului ministru al domeniilor textul unui autor, domnu P. Boncour, în care domnia-sa crede că a găsit ideia sindicatului obligatoriu, în sensul corporației obligatorii, pe care ne cere să o fondăm la noi. Iată ce dice domnu P. Boncour (p. 106): „S'a dis, într'o di, că legea de la 21 Martie 1884 era legea cea mai importantă a secolului. Importantă este, în adevăr, în sensul că represinta termenul unei evoluțiuni a căreia în-

duoit caracter, de o-dată economic și juridic, am căutat să 'l punem în evidență. Importantă este, încă, prin consecințele care le determină organizațiunea care trebuie să o întocmescă și a căreia început 'l vom găsi în noile relațiuni care există între grupările profesionale și care consacră cele două principii a căroră elaborație istorică am studiat-o: *libertatea muncii și libertatea de asociație*“.

Dar, iată, încă, ce dice eminentul om de Stat, domnul Waldeck-Rousseau, în admirabila prefață scrisă de d-sa pentru cartea d-lui Boncour: „Noi credem și prin acésta, — deși dorim tot atât de mult ameliorarea și progresul societăței, — ne despărțim de doctrina socialistă, *că societatea nu este o operă de convențiune*, dar resultanta calităților și defectelor, a forțelor și a slăbiciunilor omului însuși. Inegalitățile ce ea presintă, i le împrumută. Ea este cauza; societatea este efectul și de aceea adevăratul progres ce comportă societatea este nu de a o turna din nou, dupe un alt model, cu riscul de a o face mai arbitrară, ci, — *făcând'o mai liberă, — de a da activității individuale un avânt mai puternic*.

Pentru a fi mai tare, mai fericit și mai bun, individul tinde la asociațiune și, dacă nu găsesce în ea ceea ce aștepta, se depărtează de la asociațiune mai de grabă chiar de cât o ceruse.

Se poate concepe o metodă diferită, un guvern care se va crede mai înțelept de cât omeni înșiși. Acésta este concepțiunea tiranică, și întrebuițez acest cuvânt în sensul științific. Ea nu presupune și nu admite nici o concesiune; aplicată la muncă, ea 'și a găsit odinioară formula și expresiunea în corporațiune. Ea decide tot: numărul corporațiunilor, numărul meseriașilor, lucrătorilor și a ucenicilor. Dar un alt-fel de edificiu este ca dintr'o singură bucată, toate părțile sunt strâns legate între ele și, dacă s'atinge o parte din clădire, totul se surpă. Noi am ales libertatea; să 'i acordăm totă încrederea. Să nu o țârmurim cu alte limite de cât acelea ale ordinii publice, peste care nu există adevărată libertate“.

Acoperit cu autoritatea celui mai mare bărbat de Stat de ați al Franciei, fie-mi permis să dic, adresându-mă d-lui ministru și colaboratorilor săi:

„Era bine să aveți încrederea în libertate.“ (Aplause).

Eū nu mi-am făcut, domnilor deputați, nici o ilusiune luând cuvîntul. Am vădut că cu tótă căldurósa simpatie ce mi-ați arătat, anendamentele mele, dintr'o împrejurare,—o singurá împrejurare, o sciū,—nu aveaū sortți de a întruni majoritatea necesară.

Dar am ținut, cu tóte acestea, să dic tot ce aveam de ȓis.

Am intima convingere că legea de astă-ȓi nu e viabilă, că, în scurtă vreme dupe punerea legēi în aplicare, tóte imperfecțiunile ei vor apare negreșit. Când peste câți-va anī,—peste doi-trei anī, póte,—va fi nevoe de a amenda acéstă lege, parte din cele ce am ȓis, saū mai bine documentele ce am adus aici, vor servi totuși ca să călăuzéscă pe legiuitorī de pe atunci. Acésta ar fi singura mea consolare, dacă n'ași avea încă și marea mângâiere că am găsit pe lângă colegīi mei atâta indulgență și simpatie. Eū am căutat să'mi fac datoria și ca amic al muncitorilor și ca vechiū membru al partidului liberal, în numele căruia mi-am permis a vorbi. (Aplause).

Contra delegatului guvernului pe lângă corporațiuni.

Asupra art. 61 din lege, al cărui text este următorul :

Art. 61. — Pe lângă fie-care corporațiune, Ministerul de agricultură, comerț, industrie și domenii numește dintre membrii corporațiunii un comisar al guvernului, care are să vegheze ca legea și statutele să fie observate.

El trebuie să fie încunoscuit despre ori-ce convocare a adunării generale a membrilor corporațiunii și trebuie să ia parte la toate adunările.

El îndeplinește însărcinările sale în mod gratuit.

Ministerul va putea numi inspectorii cari să supravegheze aplicarea legii, regulamentelor și statutelor.

(Sedința Camerei de la 21 Februarie 1902).

Domnilor Deputați,

Imixiunea constantă a guvernului nu este idealul meu în această materie; din potrivă, socotesc că este un rău.

Delegatul, comisarul guvernului, care după lege trebuie să fie un meseriaș, devine trăsura de unire, un agent între guvern și meseriași.

Dar acest comisar, recrutat dintre meseriași, poate deveni, tot de-odată, un element neprielnic și chiar rău pentru corporațiune.

Mai întâi, numirea lui poate suscita competițiunile între meseriași și aduce intrigă, vrajbă și gelosii. Cât de nemerită să fie numirea comisarului într-o corporațiune, se vor găsi în tot-d'auna cinci șese alți cari vor crede că au mai multe merite de cât cel numit: și iată desordinea introdusă, de la început, în toate celulele constitutive ale acestei noi instituțiuni.

Apoi, fiind date moravurile noastre politice, e imposibil ca pe acest comisar al corporațiunei să nu caute să și-l apropie fie un partid, fie altul. Dar partidul care avea puterea ar căuta mai cu seamă să-î sufle la ureche voința sa, ca comiserul să o transmită, la rîndul său, meseriașilor și să caute a-î face să gîndescă într'un gînd... într'un gînd electoral.

În asemenea condițiuni, ar mai avea el libertatea de spirit și independența suficientă ca să-și îndeplinească datoria?

Și, apoi, inspectia și grija de a asigura mersul regulat al corporațiunei nu pôte să fie lăsată în sarcina corporațiunei, fiind-că acolo este un interes mai mare de cît interesul profesional, este și interesul național.

De aceea, acești comisari ai guvernului e bine să se desființeze și, în locul lor, să fie două inspectorî, precum au cerut toți la comitetul delegaților. Cred că și domnul ministru de finance, până la anul, va putea să admită să se trecă în budget salariile acestor două inspectorî.

Acum, când partea esențială a legii, și care e o socotesc cea mai periculoasă, este votată, vîd că nu pot să mă împedec de a lua încă cuvîntul, fiind-că așî voi ca, așa imperfectă cum e, legea să aducă cît de puține neajunsuri meseriașilor. De aceea, rog pe domnul ministru,—de oro-co sciû că punerea în aplicare a legii de domnia-sa depinde,—să se gîndescă a suprima de fapt comisariî guvernului, —ne mai numindu-î, de îndată ce va căpêta cei două inspectorî de la domnul ministru al financelor.